

ПРИВАТНА БІБЛІОТЕКА
ОСИПА І АНАСТАЗИЇ КОЧАН
ЗДА

УІЛЛІАМ ШЕКСПІР.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

Комедия в 5 діях з передогою.

ПЕРЕКЛАД

П. А. КУЛІША.

Виданий з передмовою і поясненнями

Др. Ів. Франка.

Med. univ. DR. J. TURYN

WIEN

~~KUHL~~ Gersthoferstrasse 128

НАКЛАДОМ

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ВИДАВНИЧОЇ СПІЛКИ

зарєєстрованої спілки з обмеженою порукою у Львові.

1900.

822.33

Q34K

ПЕРЕДМОВА.

В 1594 році видана була безіменно комедія „Taming of one shrew“ (Уговоканє одної непокірної), твір незвісного нам автора, що певно тішився тоді великою популярністю на сцені. Дехто догадується, що опублікованє сего твору мало иньшу, спеціальну причину, а власне таку, що вже тоді появил ся на сцені иньший твір на ту саму тему і власне той иньший твір здобув собі відразу таку популярність, що якийсь книгарь признав відповідним видати взірєць сего нового твору, старшу безіменну комедию.¹⁾ Признати ся, поясненє досить круте, хоч в иньших випадках, здається, бувало й так, що розголос Шекспірового твору був причиною публікації давнїйших його взірців. У сьому випадку се поясненє видається не дуже правдоподібним. Виходило-б із сего, що Шекспірова комедія „Taming of the shrew“ (Уговоканє непокірної) була написана вже перед 1594 роком. Иньші дослідники датують сю комедию на 1596 рік і бачуть у нїй докази того, що Шекспір не довго перед тим був у Італії. Ся подорож і його побут у соняшнім краю могли від-

---

¹⁾ Alois Brandl, Shakespeares Dramatische Werke, Bd. VIII, 109.

IV

бути ся найскорше в рр. 1592 — 93, коли задля чуми в Англії всі театри в Лондоні були позамикані. Ми далі вкажемо ті деталі, в яких ті вчені бачуть сліди особистої знайомости Шекспіра з Італією; тут завважимо тільки, що зовнішніх свідощів про таку Шекспірову подорож нема ніякісіньких, а в творах написаних між рр. 1594 і 1596 перед „Венецьким купцем“, також нема ніяких слідів тої подорожі. В усякім разі можна сказати, що „Приборкана гоструха“ і „Венецький купець“ були написані коло 1596 р., хоча „Приборкана гоструха“ була видана аж по смерти автора, в виданю in folio 1623 р.¹⁾

I. Жерела. Ще в XIV віці розійшло ся по західній Європі, правдоподібно в Іспанії, оповідання про уговкане непокірної жінки. Найдавніший його варіанти маємо в іспанській збірці „*El Conde Lucanor*“, написаній, у значній частині на основі арабських жерел, Жуаном, сином інфанта Мануеля, намістником Мурції, що жив 1282—1347 р. В тій книжці оповідаєть ся між иньшим про одного Мавра, що до того застрашив свою непокірну жінку, що вона зробила ся слухняною (розд. 45), а надто показано ідеал жінки в покірній і терпливій Васкуняні, жінці графа Альварфанеца Мінаї (розд. 5) і взір непокірної, упертої в жінці цїсаря Фрідріха, що з власної вини вмерла від отрути. На жаданє мужа признає Васкуняна, що клячі на пасовиску — се корови і що ріка пливе до гори²⁾. З Іспанії пішло се оповіданє до Італії, де варіант його знаходимо у новелїста Страпаролі (родив ся коло 1595 р.) у його збірці „*I piacevole notti*“

¹⁾ G. Brandes, William Shakespeare, 208—209.

²⁾ Се оповіданє перекладено на німецьке в книзі Simrock, Shakespeare's Quellen III, 233 і д.

(ніч 8, нов. 2). Тут тема скомплікована вже на стільки, що виведено двох братів вояків, що женяться на двох сестрах: один поводить ся зі своєю лагідно та покійно і вона не поважає його, другий загукав свою бійкою і погрозами і вона слухає його.¹⁾ Безпосередно з іспанського жерела черпали французькі трувери Гюґ Піосель, що написав фавль „De Sir Hain et de dame Anieuse“, опубліковане в збірці Legrand d'Aussy III, 175, і другий безіменний, котрого фавль пз. „De la Dame qui fut corrigée“ було опубліковане в збірках Барбазана і Меона IV, 365—386, у Legrand d'Aussy III, 25—30 і 187—198 і в кінці з критичним апаратом у збірці Монтеґльона і Рейно „Recueil général et complet des fabliaux des XIII-e et XIV-e siècles“, Paris 1890, т. VI, стор. 95—116, див. також стор. 212—239, пз. De la Dame escoliée. Тут маємо так само, як у іспанській новелі, тільки одну жінку, котру її чоловік провадить по своїй волі таким робом, що говорить усе навпаки того, що хоче, а вона все робить йому на перекір. В тій формі перероблено се фавль на італіянську прозу і воно вийшло в збірку Novelliero italiano. В XV віці воно дістало ся до Німеччини (див. Hagen, Gesamt-abenteuer I, LXXXII), було визискане сучасним Шекспірови Молієром у його комедії École des maris, і перейшло без сумніву в тих літературних жерел в уста народа, так що ще в XIX в. було записане в різних краях, в Іспанії, Франції і Данії (пор. Simrock, op cit. III).

---

¹⁾ Les facétieuses nuits de Straparole, traduits par Jean Louveau et Pierre de Larivey. Paris 1857, т. II, 128—137.

VI

Ті відгуки новелі про всмирену непокірну, які стрічаємо у нас (пор. В. Гнатюк, Анекдоти, 58 і Драгоманов, Розвідки II, 135 і д.) пішли мабуть із иньшого жерела, в усякім разі не з західно європейських новель і фавль; вони занадто грубі і надихані варварством, якого не бачимо вже в новелях, а тим менше в комедиях пізнійших європейських авторів.

Хоча іспанський „Conde Lucanor“ був у-перве виданий ще 1575, то про те нема мови, як твердить М. Ляндау,¹⁾ щоб Шекспір міг безпосередно користувати ся сею книжкою. Що найбільше можна би щось подібне твердити про автора старшої англійської „Непокірної“. Дуже правдоподібно, що сей автор знав Страпаролу, але він пішов ще крок далі, бо з двох пар зробив три, тай саму комедію про уговканє непокірної вставив у рамку иньшої історії уговканя непокірного. В прольоту показано, як паниця перебраний за пана тратить звільна почутє свого я, — також стара, орієнтальна тема, звісна вже в арабських оповіданнях про Гаруна ар Рашіда, вчасно перенесена до Європи і прикладана то до бурґундського князя Цилипа Доброго, то до иньших панів, у Англії поміщена ще 1570 р. в одній збірці оповідань і майже рівночасно введена на сцену як епізод у драмі „Дамон і Пітіас“.²⁾

Ся старша англійська комедія про приборкану гоструху була написана в рр. 1588 – 90; сього догадують ся з тої причини, що в текстї її знаходять декуди пародіованє бомбастичного стилю траґедії Марльо „Tamburlain the Greath“ (Тамер-

¹⁾ Dr. Marcus Landau, Die Quellen des Dekameron, zweite Ausgabe. Stuttgart 1884, стр. 274.

²⁾ Alois Brandl, Shakspeare (у збірці біографій „Geisteshelden, herausgegeben von Anton Bettelheim“) Berlin, 1894, стр. 119.

VII

лян Великий), з великим поводженням виставлюваної в театрах від 1587 р. (Brandes, op. cit. 37; Brandl, Shakespeares Werke, VIII, 110). В ній маємо вже майже повний зміст Шекспірової комедії: прольот, у яким Лорд велить передягти паницю і вмовляти в него, що він пан; три сестри, з котрих одна визначається упертістю і острим язиком, розбиває вчителю музики інструмент об голову, кидається на залицяльника, що просить у батька її руки, і хоче видерти йому очі, та вкінці згоджується таки вийти за него, щоб мати надким збиткувати ся. Сей залицяльник не з власної охоти береться до неї, але за намовою її батька, котрий обіцяв йому 6000 крон, коли висватає його дочку. І він справді перемагає непокірну своєю енергією. Ідучи до шлюбу він має намір счинити бійку і вхопити молоду силою в батьківського дому, мучить її по дорозі на слоті і холоді, потішаючи її тим, що нехай тільки сьогодні піддасться його розказам, а завтра буде її день, і що вона скаже, те буде зроблено. Та коли другого дня молода жінка пробує виявити свою давню вдачу, наживає з того багато клопоту. Скоро тільки скривилася на принесену їй страву, муж в тій хвилі викидає страву за вікно і біжить сам влагодити їй їжу, а її лишає голодною. Коли почала критикувати принесену їй сукню, муж рве сукню на шматки а її лишає в старій. Скоро тільки сказала: втечу до батька, — муж в тій хвилі велить лагодити коней і голодно, втомлену везе її назад до батька. Таким способом, ніби то сповняючи кождо її волю, він доводить її до того, що вона починає обдумувати свої слова і поступки, починає корити ся мужови і шукати з ним згоди і вертається до батька зовсім переробленою, так що своєю слухняністю помагає мужови виграти за-

VIII

клад з мужами двох інших сестер, котрі вперед славились добрими, а тепер не дуже кваплять ся слухати своїх мужів.

II. Шекспірова перерібка. Як у багатьох інших випадках, де ми можемо прослідити се, так і в обробленю „Приборканої гострухи“ держав ся Шекспір принципів характерних для його розуміння штуки і драматичної техніки. Поперед усього він вносить усюди лагідніші обичаї, добірнійший вислов, а за те поглиблює психологію осіб, відкидає надто грубі і незугарні інтриги, мотивуючи поступки людей їх характером, звичками та інтересами. Злагоджене кольориту і поглиблене характерів, отсе головні прикмети його перерібок старших творів. Йому байдуже, чи фабула старшої драми надасть ся для сього добре, чи ні; часто він удосконалює її своїми змінами, але не боїть ся полишати й деяких неконсеквенцій та недоладностей у будові, коли тільки головна його мета осягнена. Все се бачимо і в „Приборканій гострусі“.

Поперед усього Шекспір переніс місце події в Атен, де вона відбуваєть ся в старшій комедії, до Італії, спеціяльно до Падуї, славної як центр гуманістичних наук¹⁾ і може навіть звісної Шекспірови в власного побуту. Він зумів надати своїй комедії зовсім вірний і яркий місцевий кольорит, чого не було в старшій комедії. Він значно злагодив драстичні сцени між Катериною і Петручієм, хоча полишав багато мотивів старої комедії, так що події декуди являють ся немотивованими, або слабо мотивованими. Поперед усього він усунув надто

---

¹⁾ Brandes, op. cit. 159. Помилуєть ся А. Брандль твердячи, що і в старшій комедії річ дієть ся в Італії (Shakespeare, 116).

IX

вже варварський епізод про те, що жених старається о руку сварливої панни за намовою і навіть за оплатою її власного батька. У Шекспіра Петручіо виступає в ролі жениха по часті за намовою Гортензія, а головню з власної волі, бажаючи здобути її значне віно. Не можна сказати, щоб се мотивоване було надто щасливе, тим більше, що закінчене комедії, основна згідність характерів Петручія і Катерини, могли-б були піддати авторови иньше, далеко глибше і краще мотивоване. Далі ослабив Шекспір поступуванє Петручія в часі шлюбу: тут він являється без наміру счинити бійку і силою вирвати Катерину з вітцівського дому (сей намір виправдував, чому він у старій комедії являється уоруженим і в поганій одежі), і для того в Шекспіровій комедії ми зовсім не розуміємо, по що Петручіо підчас шлюбу шукає зачіпки з попом і дяком — хиба тільки для викликаня скандалу. Шекспір пропустив також дуже щасливий комічний мотив: умову з Катериною, що, мовляв, я маю сьогодні розказувати, а ти завтра, через що й дальші сцени його усмирення Катерини являються випадковими і тільки слабо мотивують ся заявою Петручія, що хоче пройти зі своєю жінкою таку саму школу, якою приучують соколів, тоб то уговкати її голодом і безсонницею. Загалом треба сказати, що фігури Катерини і Петручія не стоять на висоті геніяльної Шекспірової творчости, бо хоча автор зумів підняти їх на висший цивілізаційний ступінь, ніж вони займають у старшій комедії, хоча осяяв їх блиском свого генія, що видно особливо в першій діяльозі Петручія з Катериною, — то про те вони не переведені зовсім консеквентно, не продумані так глибоко, як се вмів чинити Шекспір у иньших подібних випадках. Старий квас давньої грубої

X

фарси, де мужчина потішає себе і глядачів коштом жінки, даючи їй на кождім ступні почути висшість своєї фізичної сили, тут не перетравлений, не піднесений до якогось ідейного ступня.

Далеко більше майстерства показав Шекспір у обробленю другої групи осіб, що купчать ся довкола другої доньки Баптисти, Бянки. Маємо тут ряд образків із життя заможного італіянського міщанства в невеликім університетськім місті північної Італії з кінця XVI в. Паралельно до історії відносин Катерини і Петручія йде історія сватання Бянки цілою юрбою кавалерів, із якої декотрі, не маючи иньшого доступу до панночки, передягають ся за вчителів і наймають ся до Баптисти вчити його дочок. Ціла та історія і група осіб — Шекспірів додаток до будови старшої комедії, в якій, що правда, непокірна дівчина має двох сестер, але ті сестри виходять на сцену тільки в остатнім акті, а зрештою не грають у комедії виднійшої ролі. Правда, і сей додаток не був видумкою Шекспіра; кавалери перебрані за домашніх учителів були вже давнійше героями комедії Аріоста „Gli suppositi“, що була написана ще в 1509 р. і ще перед Шекспіром перекладена на англійську мову¹⁾. Шекспір покористував ся сим мотивом, щоб змалювати життя тодішніх „сальонових“ людей з їх манерами, з претенсією на вченість, з зовнішнім блиском, та при тім повне конвенціональної фразеології і нещирости. Як контраст до тих сальонових паничів, що стоять на духовій висоті своїх слуг, так що можуть спокійно міняти ся з ними ролями, стоять Катерина і Петручіо, натури сильні, троха жорсткі та неманерні, але на скрізь правдиві, отверті й енергічні, що не вважаючи на

¹⁾ A. Brandl, Shakspeare, Stuttgart, стр. 331.

XI

початкові конфлікти швидше і основнійше доходять до ладу одно з одним, ніж делікатна і манерна Бянка, що для моди лизнула де-що і з латини і иньших наук, зі своїм певно що закоханим, але слабохарактерним паничем Люченцієм. В тім контрасті і в такім освітленю фігур бачуть критики перший прояв того моралізаторського тону, якого не було в Шекспірових творах із вчаснішої доби, а який потім дужшає й дужшає в дальших творах, таких як „Венецький купець“ і „Веселі Віндзорянки“, а з часом доходить до нечуваної сили в „Тимоні Атенським“ (Brandl, Shakspeare 118—119).

Але Шекспірови не досить було сего одного контрасту. Він покористував ся прольоґом старшої комедії про п'яницю переміненого на пана, щоб показати, що й неотесана природність так само противна йому, як прилизане та слабохарактерне панство. Його котляр Хитрун (по англ. Sly, те саме, що німецьке Schlauf — незвісно для чого Куліш перейменував його на Ницака), се натура невчена, нецивілізована, а властиво така, що з цивілізації захопила тільки її деморалізацію; як у дикого чоловіка, у него всі внутрішні пориви безпосередно проявляють себе в словах або і в ділах; цивілізація дала йому тільки вбожество, упосліджене і — горівку. Жартлива проба панова — заставити сего англійського пролетарія XVI в. грати ролю пана, показує відразу, що ся роля не для него, що розділ між англійським паном і англійським пролетарієм у XVI в. був уже далеко значнійший, ніж розділ між італійським паничем і його слугами.

III. Автобіографічні натяки. Говорячи про „Приборкану гоструху“ годить ся сказати кілька слів також про ті автобіографічні натяки,

XII

які розсилав у тій комедії Шекспір. Вони відносять по часті до його молодечих літ (у Передогрі), а по часті до його здогадного побуту в Італії. Отже-ж що до першого варто зазначити, що „Передогра“ діється в околиці рідного Шекспірового Стратфорда, коло одного з замських шиночків, а далі в дворі одного багатого льорда, певно також недалеко сего міста. Бачимо тут поперед усього фігури з англійського „люду“ — шинкарку і Хитруна, бачимо вандрівних акторів, що що року в Лондона вибирали ся на провінцію і давали вистави не тільки по містах, але й по панських дворах; бачимо, що голосніші драми тодішнього репертуару були звісні й найменше освіченим людям (Хитрун цитує Кідову „Іспанську трагедію“) так само як і освіченим панам (льорд згадує штуку про Сота). Бачимо тут порядки в тодішнім панськім дворі, сцену вставання, вмивання, чуємо про страви, які подавано на стіл, про напої, яких уживано що дня. Все те, як видно, були сцени і деталі добре відомі Шекспірови з молодих літ.

Але як же супроти сего мусить здивувати нас, коли далі, переходячи на італійський ґрунт, Шекспір і тут являєть ся мов у себе дома! Він не тільки цитує живцем італійські фрази привітання (се ще не дивниця, він міг чути їх від кого небудь із тодішніх паничів, що бували в Італії), але подає багато иньших деталів, яких ледви чи міг дізнати ся від кого небудь, не будши сам у Італії. І так учений Теодор Ельце звернув увагу на те, що вірші в „Передогрі“:

Покажем Іо, ще як дівувала,

Як захопивши Зевс її зневолив, —

Зовсім жива, що тільки не говорить. —

відносять ся правдоподібно до славного Корреджієвого малюнка „Юпітер і Іо“, що в pp. 1585—1600

XIII

знаходився в палаці різьбяр Леоні в Медіоляні, куди багато приїзжих учало, щоб оглядати його¹). Звернено увагу на те, що в „Приборканій гострусі“ не тільки італіянські імена і назви передані вірно, але не менше вірно схарактеризовані, не раз одним влучним словом, міста і їх мешканці: Падуа „мамка науки“, Піза „славна громадськими мужами“, Ломбардія „пишний сад Італії“. Англійський учений А. Браун (A. Brown, *Shakespeare's Autobiographical Poems*) заважив, що обряд заручин Петручія з Катериною відбувається в усім не по англійськи, а власне по італійськи: Баптиста при двох свідках кладе руку Катерини в Петручієву (акт II, 1). Особливо ж заїмпонувало деяким ученим дамам вичислене дорогих річей у багатім італійським домі, яке знаходить ся в тім самім акті в репліці Гремія і по їх думці вірнісінько передає вражінє, яке робить уважний огляд старої обстанови домів багатих італійських патріциїв (Brandes, *op. cit.* 158—160). Ми підносимо ті деталі, випорпані новішою вченою критикою, і вернемо до них іще в передмові до „Венецького купця“, вазначаючи тут хіба те, що всі ті і значне число иньших деталів, про які там буде мова, таки ще не в силі рішити питанє, чи був Шекспір у Італії, чи ні; ми занадто мало знаємо його житє, товариство, серед якого він обертав ся, книжки, які міг читати і т. и., щоб могли дозволити собі твердити в тім пунктї щось на певно.

---

¹) Theodor Elze, *Italianische Skizzen zu Shakespeare* (Jahrbuch der deutschen Shakespeare-Gesellschaft, Bd. XIII—XV), 1877—79; *pop. Brandes, op. cit.* 162.

IV. „Приборкана гоструха“ в українській літературі. Хоча отсей переклад „Приборканої гострухи“ є першим, який появляється в нашій літературі, то про те мали ми вже пробу перерібки сеї комедії. Доконав її Федькович і опублікував 1872 р. у „Правді“ пз. „Як козам роги виправляють“¹⁾. Федькович викроїв із Шекспірової комедії одноактову фарсу, написав її прозою і переніс події у свої улюблені гуцульські гори. Нема що й мовити, що фарса вийшла груба, дотепи вульгарні, цілість більше примітивна, ніж Шекспірове жерело, старша англійська комедія. Ся перерібка ніколи не була ставлена на сцені, вже хоч би для того, що замість одної відслони, як обіцяно в титулі, їх є аж шість. Герой комедії Василь, гуцульський легінь, що довго служив у війську, при першій розмові бє Катрю, підчас весіля бє гарапником весільних гостей, годує свою молоду стусанами та побоями, та хоч на початку ми чуємо, що він і сам лихий та сердитий, то про те на кінці, по промові Катерини про обовязки доброї жінки, він виголошує не менше довгу і зовсім недоладню промову про обовязки доброго мужа. Коротко мовлячи, фарса Федьковичеви зовсім не вдала ся і була хиба сьвідоцтвом про брак у него виробленого літературного смаку і яєних провідних думок.

Про отсей Кулішів переклад нам нема що говорити. Він у загалі досить вірний оригіналови і сам собою має високу поетичну і яєикову вартість. Правда, переклад сеї комедії не такий труд-

¹⁾ Видана також окремо пз. Як козам роги виправляють. Фрашка в 1 відслоні. Вільно за Шекспіровою драмою „Як пурявих утовкують“. Написав Ю Федькович. Львів 1872.

XV

ний як переклад трагедий або иньших Шекспірових комедий. Що найбільше можна-б було бажати, щоби перекладач докладнійше держав ся оригінала там, де в ньому є римовані місця, бо більше або менше число таких місць має деяке значіне при досліді над часом написаня твору. Та про те для широкої публіки такі деталі не мають значія.

Ів. Франко.

ПРИБОРКАНА ГОСТРУХА.

DRAMATIS PERSONAE.

Пан.		Петручіо, дворянин із Ве-
Христофор Ницак, пивний		рони.
котляр.		Іреміо } женихи Бянки.
Шипкарка, паж, актори,		Гортензіо }
ловчі й слуги.		Транчіо } слуги Лю-
		Бйонделльо } ченція.
Баптиста, багатий дворя-		Іруміо } слуги Петручія.
нин із Падуї.		Куртіс }
Вінченціо, старий дворянин		Педант, старий учитель.
із Пізи.		Катерина } дочки Баптисти.
Люченціо, син Вінченція.		Бянка }
		Удова

Кравець, галлянтерник і слуги Баптистині та Петручієві.

Сцена иноді в Падуї, а иноді в Петручієвім хуторі

ПЕРЕДОГРА.

Сцена перва.

Перед шинком у чагарняку.

Віходять шинкарка та Ницак.

Ницак. О, та оддухопелю тебе, далебі!

Шинкарка. А в кайдани, волоцюго!

Ницак. Ах, ти злиденна! Ницаки не во-
лоцюги. Зазирни в хроніки: ми прийшли сюди
з Ричардом Завоювателем.¹⁾ Отсе ж paucas
rallabris: нехай сьвіт собі ховзаєть ся. Sessa!²⁾

Шинкарка. Ти не хочеш платити за
чарки, що порозбивав?

Ницак. Ні шеляга. Мовчи, мовляв той
Джеронімо. Лягай на свою холодну постіль та
грій ся³⁾.

Шинкарка. Я знаю, що робати: пійду
гукну десятника.

Ницак. Десятника, двадцятника, триця-
тника, я одвічатиму йому по праву. Не посту-
плюсь ні на палець, хлопче: нехай собі йде;
байдуже. (Лягає на землю тай засипляє.)

Трублять роги. Віходить пан із ловів, з ловчими та
слугами.

Пан.

Гей, ловчий! ти мені гляди, щоб добре
Цильновано усіх моїх хортів.

Он Жевжик — роздуло його страшенно,
А Тумана пора тобі злучити

З пискатою гінчихою давно вже.
А бачив, хлопче: мій рудий Срібляка
Метнувся на слід, як інші стуманіли?
За сього пса і ста рублів не схочу.

Первий ловчий.
Незгірший буде й Дзвоник, пане.
Заскавучить, аби зійшло з тропі що.
Сьогодні винюхав закритий слід два рази.
Йй Богу, се в мене хортонк найкращий.

П а н.
Дурний еси. Колиб Гукай був прудший,
Дванацятьох би Дзвоників він сто́яв.
Зготуй же на ніч їм вечерю добру,
Та доглядай: я завтра знов на влови.

Первий ловчий.
Зготую, пане.

П а н.
Що се? чи мертвий, чи п'яний петяга?
Чи ще він дише? подивись лише!

Другий ловчий.
Сопе. Горілка розогріла добре,
Що байдужé й на холод горопасі.

П а н.
Противний звівр! Лежить, мов той кабан!
Який гидкий твій образ, люта смерте! —
Що скажете, мої приятелі,
Як я зроблю вам іграшку з п'яниці?
Звелю перенести його на ліжко,
По панськи зодягти, та золотії
Перстні на всі пучки понадівати,
А як прокинеть ся, вгостити бучно,
І слуги щоб кругом його впадали:
Чи не забуде сей тімаха, хто він?

Первий ловчий.
Запевно, пане, він про все забуде.

Другий ловчий.

Здивуєть ся проснувшись, що з ним сталося!

Пан.

Мов сон лестивий, мов химерна мрія.

Беріть його, та добре жарт ведіте.

Перенесіть в мою найкращу хату,

Вберіть її найкращим малюванням.

Гидку йому скропіть бальзамом кучму,

Для пахоців паліть солодке древо.

Як він проснеть ся, щоб музика грала,

Веселостю будинок ісповняла.

Промовить що — тупцюйте коло нього

З поклонами низькими до послуги:

„Що ваша честь zvolить нам повеліти?“

Один подасть йому вмивальню срібну,

Рожеву воду всипану квітками,

А хто зливальницю, хто утиральник:

„Зvolіте ваша честь прохолодитись“.

А там уже держать готові шати,

Питаючись, котрі zvolять надіти.

Тут інші про хорти, про коні кажуть,

І що болізн̄ його трівожить паню:

Що буцім він на розум занедужав.

Як же він скаже, хто він єсть, — кажіте,

Що се химера: бо він пан великий.

Оттак із ним, приятелі, зробіте.

Се забавка нам буде над всі жарти,

Аби чинили все без пересолу.

Первий ловчий.

Ми так зіграєм, пане, нашу ролю,

Так будем панькати всі коло нього,

Що справді здасть ся сам собі він паном.

Пан.

Несіть його злегенька до постелі.

Прокинеть ся — ви зараз до послуги.

(Ницака виносять. Чути трубу).

Козаче, виглянь, що там затрубило.

(Слуга виходить).

Се може пан який, що має думку
В дорозі бувши випочити в мене.

(Вертається слуга).

Ну що? хто там?

Слуга.

Не в гнів будь вашій чести,
Кумедники бажають вам служити.

Пан.

Нехай приступлять. (Входять актори).

А, здорові, друзі!

Актори.

Спасибі вам, добродію, за ласку.

Пан.

Ви хочете у мене ночувати?

Первий актор.

Як зволите до послуг нас прийняти.

Пан.

Всім серцем рад. Я памятаю добре,
Як лобур сей грав батькового сина,
Що гарно підійшов під ласку пані...
Забув ім'я, а добре він справляв ся,
І за гранне з великим толком брав ся.

Другий актор.

Се певно ви Сотá⁴) згадали, пане!

Пан.

Як раз і єсть. Ти грав його предивно.
Ви нагодили ся в сам час до мене:
Я хочу забавку собі зробити,
Ви допоможете граннем до неї.
Тут пан один вас бачити бажає,
Та я боюсь, чи вдержливі ви люде:
Бо він собі, той пан, чудненький трошки
(Із роду не видав грання на сцені).
Коли не вдержитесь, засьмієтє ся,

Зобидите його вельможність дуже ;
А він не звик нікому вибачати.

Первий актор.

Не бійтесь, пане, не засьміємо ся.
Хоч би він був чудний з чудних на сьвіті.

Пан.

Ведиж гостей, козаче, до пекарні,
І участуй їх до схочу всім добрим ;
Що в мене в домі є, всього давайте.

(Виходить слуга з акторами).

А ти йди до пажу Бартоломія,
Нехай вбереть ся зовсім так як пані.
Тоді ідіть обидва до п'яниці,
І щоб він там держав себе мов дама.
Скажи, щоб заслужити в мене ласки,
Нехай обходить ся так, як він бачив
Поважні дами чинять із тужами.
Нехай мій паж тихенько, лагідненько,
Покірненько мовляє до п'яниці :
„Що ваша честь зволить мені веліти,
Щоб ваша пані і жона покірна
Свій довг повнила і любов являла ?“
Потім його обійме, поцілує,
Прихилить голову йому на груди,
Заплаче, ніби з радощів великих,
Що бачить, як вернувся він до здоровля :
А то сім років, мов той волоцюга
Убогий та гидкий, тягавсь по сьвіту.
Коли мій паж жіночого таланту
Не перейняв, щоб обливатись слізмами,
Нехай у хусточку цибулину сховає,
То й пустить нею із очий водицю.
Швиденько се зроби, як тільки мога,
А там я знов скажу, що дальш робити.

(Слуга виходить).

Я знаю, хлопець добре передражнить
Вельможних паній голосом, ходою
І постаттю й принадою тихою.
Я хочу чути, як він звеличає
Пяницю мужем, і як челядь пирсєне,
Впинаючись од реготу на службі.
Піду навчати. Як між ними буду,
Вони не сьмітимуть розреготатись;
А то веселість їх зростє над міру. (Виходить).

Сцена друга.

Спальня в панськїм домі.

Ницак являєть ся з прибічниками: которі з одією, которі
з умиваннем і иншими надобами. Ввїходить Пан одягнений
слугою.

Н и ц а к.

Ой, Бога ради, дайте хоч пів чвертки!

Первий слуга.

Подать канарського, вельможний пане?

Другий слуга.

Варення зволите, вельможний пане?

Третій слуга.

Що вдягнете сьогодні, ясний пане?

Н и ц а к. Я Христофор Ницак. Не звіть
мене ваша честь або вельможний пане. Канар-
ського не пив я зроду; а коли дасте якого ва-
рення, дак дайте волового. Не питайте ся, що
я надїну; бо в мене одна одежина, як і одна
спина, одні панчохи, як і одні жижки, одні
черевики, як і одні ноги; а инодї в мене більше
пят, нїж черевиків, або такі черевики, що босі
слїди роблять.

П а н.

Храни вас Боже від такого жарту!

О, як се пан великого колїна,

Такий маєтний, високоповажний,
Та вдавсь у дух такий низький, мізерний!

Ницак. Як! ви хочете зробити мене божевільним? Я в вас не Христофор Ницак? не син старого Ницака з Бортонгіса? Народивсь я міхоношею, виріс гребінником, перевернувся на ведмедника, а тепер моє ремесло котлярство. Поспитайте Маряну Гакетиху, товсту шинкарку в Вінкоті⁵), чи не знає мене. Коли не скаже, що в неї закарбовано на мене чотирнацять копійок, уважайте тоді мене за найбільшого брехуна у всій християнській землі. Що-ж? Аджеж я не очарований! Ось...

Первий слуга.

Як через се сумує ваша пані!

Другий слуга.

Як через се сумують ваші слуги!

Пан.

Оттим то й рід увесь вас одцурав ся:
Жене їх дивне помішання ваше.
Вельможний пане, схамени ся, хто ти;
Верни з вигнання своєю прежною вдачу,
І прожени від себе сні погані.
Дивись, отсе ми всі перед тобою,
І кожен з нас готов тобі служити.
Музики хочеш — слухай Аполлона
Із двадцятьма у клітці солов'ями!
Чи хочеш спати — ось готове ліжко,
Що і сама ляглаб Семіраміда.
Чи проходитеся — уквітчаєм стежку.
Чи верхи — зараз посідлаєм коні,
Під золотом та під камінням збруя.
Чи з соколом — злетять твої рароги
Під хмари геть, над жайворонка висше.
На влови — гавкання хортяче вдарить
У небо, і земля озветь ся ехом.

Первий слуга.

Із гончими — твої пси мов ті серни,
Мов бистрі олені довгодихальні.

Другий слуга.

Чи любиш живопись — ми Адоніса
Тобі покажем при воді бігучій,
І Цітерею в довгім очереті,
Що наче гнеть ся від її дихання,
Мов вітерець його колише стиха.

Пан.

Покажем Іо, ще як дівувала,
Як захопивши Зевс її зневолив —
Зовсім жива, що тільки не говорить.

Третій слуга.

І Дафну, як біжить терновим гаєм:
Хоч присягни, тече кривця по стегнах.
І Аполлон побачивши заплакав:
Так слюзи й кров змальовані чудовно⁶).

Пан.

Ти пан тай годі, пан єси великий.
У тебе й пані є, далеко краща,
Ніж инша жінка в сім ледачім світі.

Первий слуга.

І докіль слюзи про твоє безумство
Не вшкодили лиця їй бурним ливнем,
Була вона гарнійша всіх на світі.
Та і тепер не низша ні від кого.

Ницак.

Я пан і в мене є така пані?
Чи снить ся се? чи аж і досі снилось?
Ні, я не сплю, я бачу, чую, мовлю...
Ось пахне щось; ось мягко, гарно, люблю...
Хоч би й умерти. Справді пан, їй Богу,
А не Ницак і не котляр мізерний!...
Ну, приведіте паню перед мене,
Та, знов кажу, горілки хоч пів чвертки!

Другий слуга.

Чи зволите помити руки, пане?

(Слуги подають умивання і рушник).

Як раді ми вас бачити здоровим!

Колиб ще більш себе ви, пане, взнали!

Пятнацять літ були ви у дрімоті,

Хоть же й ходили, то мов ходя спали.

Н и ц а к.

Пятнацять літ! Еге, доволі часу.

І за сей час нічого не казав я?

Первий слуга.

Казали, пане, тільки не до речі.

Бо хоть лежали ви в сій гарній хаті,

Та думали, що вас хтось вигнав звідсі,

І сердились на хуторну шинкарку:

Попру, мовляв, до суду ледащицю,

Що подає посудину гончарську,

А не пляшки печатані, квартачки.

Ще Вівдю иноді якусь гукали.

Н и ц а к.

Еге, дівча Гакетихи шинкарки.

Третій слуга.

Ніколи ви її не знали, пане,

Ні інших, що гукаєте бувало:

Стецько Проноза, Гирявий Вовтуза,

Демко Кизяк, Омелько Вовкулака

І двацять ще таких паниць химерних,

Котрих ніхто не знав, не бачив з роду.

Н и ц а к.

Хвалити-ж Господа, що я одужав!

У с і.

Амінь.

Н и ц а к (до прислужника)

Спасибі, брате; жалкувать не будеш.

(Виходить Паж яко пані з прибічниками).

П а ж.

Як може мій супруг ясновельможний?

Н и ц а к.

А вже-ж гаразд: бо тут доволі трунку.

А деж моя жона?

П а ж.

Ось я, мій пане. Що зволиш веліти?

Н и ц а к.

Ге, жінко! чом мене не звеш ти мужем?

Я пан для слуг, для тебе чоловік.

П а ж.

Ти муж і пан мій, пан і муж мій, пане,

А я твоя покірниця і пані.

Н и ц а к.

Се так: та як її я мушу звати?

П а ж.

Мадам.

Н и ц а к.

Мадам Маруся, чи мадам Оксана?

П а ж.

Мадам, тай більш нічого. Так панове

Зовуть своїх жінок ясновельможних.

Н и ц а к.

Мадамо жінко, кажуть, що дрімав я

Та спав з п'ятнадцять літ чи може й більше.

П а ж.

Мені вони за трицять років стали,

Не спавши з вами й однієї ночі.

Н и ц а к.

Се довго. Слути, вийдіть геть звідсіль.

Мадамо, роздягнітесь та на ліжку.

П а ж.

Вельможний пане, дайте вас вблагати.

Заждіте ще одну або дві ночі,

Або хоть доти, докіль сиде сонце.

Бо лікарі виразно наказали,

Що вернеть ся хвороба перша ваша,
Коли спання собі дозволю з вами.
Вповаю, що ся річ стоїть за мене.

Н и ц а к. Так стоїть, що трудно так довго
й витерпіти. Тільки що погано булоб мені впа-
сти в дрімоту знов. То вже мушу терпіти на
перекір тілу і крові. (Виходить слуга.).

С л у г а.

Кудесники, почувши, що ви дужі,
Прийшли вельможність вашу привітати,
Кумедию веселу розіграти.
Так лікарі їм ваші наказали,
Вбачаючи, що се з журби вам сталося :
Бо мелянхолія пеує розсудок.
Тим думають, що добре вам почути
Кумедию, щоб розум звеселити.
Се гонить сум, продовжує життя.

Н и ц а к. Чорт їх бери, нехай грають. Чи
се таке, як на сьвятках з козою, чи може які
викрутаси та вихиляси?

П а ж. Ні, мій добрий пане, се краща ма-
терия.

Н и ц а к. Господарська материя?

П а ж. Се ніби така гісторія.

Н и ц а к. Та вже-ж побачимо. Ну, мадамо
жінко, сїдай коло мене, і нехай собі сьвіт хов-
заєсь ся. Сїдай лиш тут, ми вже не помолод-
шаємо. (Труби).

АКТ ПЕРВИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Громадський майдан.

Входять Люченціо і Траніо.

Люченціо.

Давно бажав я, Траніо, побачить
Сю гарну Пад'у, науки мамку.
Отсе-ж прибув в Л'юмбардію плодющу,
Великої Італії сад пишній.
В'оружили мене отецький дозвіл,
Його любов, а з нею і прихильне
Товариство твоє, слуго мій вірний.
За щирою порадою твоєю
З веселим духом ізучати буду
Науку та письменство гарне.
Громадськими мужами славна Піза —
Мое гніздо, Вінченціо — отець мій,
Купець великий, знаний по всім сьвіті,
Із роду Бентіволіо походить.
А син Вінченція, в Фльоренції з'учившись,
Справдити мусить всі ті уповання,
Які складав на нього любий тато,
Щоб доблестю заможність осияти.
Оттим-то, Траніо, тут буду вчитись
Тієї філософської науки,

Котра показує, що людям щастє
Дає найбільш розумна добродітель.
Як думаєш? скажи. Бо нашу Пізу
Покинув я, мов би мілку водицю,
Щоб тут у глибині вгасити спрагу.

Траніо.

Мі perdonate, любий мій паничу,
Я думаю теж так, як ваша милость,
І рад, що ви бажаєте солодкий
Сік філософської науки ссати.
Та тільки, добрий пане, шкода,
Колиб дивуючись дивам науки,
Зробились ми тупицями глухими;
Або щоб Арістотелю піддавшись,
Овідня мов ледаря цурались.
Бесідуйте про льогіку з друзями,
Риторики навчайте ся в розмовах,
Музика та поезія для втіхи,
А математику та метафізику
Зглубляйте поти, поки в вас охоти.
Нема добра в науці без утіхи.
Коротке слово — вчітесь по вподобі.

Люченціо.

Спасибі, Траніо, порадив добре.
Колиб уже, Бйонделльо, ти приїхав!
Ми-б зараз тут гарненько спорядились,
І наняли собі таке мешканне,
Щоб так як слід приятелів приймати,
Котрих ми певно знайдемо в сім місті.
Е, стій! дивись, що се за панство йде!

Траніо.

Се певно, пане, вийшли нам назустріч.
Входять Баптиста, Катерина, Бянка, Іреміо та Гортензіо.
Люченціо і Траніо стоять на боці.

Б а п т и с т а.

Ні, ні, панове, більше не просіте:
Бо знаєте, як твердо я наваживсь
Не віддавати меншої аж доти,
Докіль у старшої не буде мужа.
Коли хто з вас кохає Катерину,
Я, люблячи і знаючи вас добре,
Даю обом вам волю залицятись.

Г р е м і о.

Ні, лучче зарікатись: норовиста!
А ти, Гортензію, не будеш сватать?

К а т е р и н а (до Баптисти).

Прошу вас, мій добродію, не вже ви
Самцям мене даєте на принаду?

Г о р т е н з і о.

Самцям, панянку? Як се розуміти?
Для вас не знайдеть ся самця, аж докіль
Не кинете ви норова крутого.

К а т е р и н а.

Добродію, вам нічого боятись:
Далека ще до мене вам дорога;
А хоть би й ні, в тому ви не сумнітесь,
Що мій підніжок з вами б цілував ся,
А мій кулак із вашим носом знав ся.

Г о р т е н з і о.

Спаси нас Боже від такої злюки!

Г р е м і о.

Спаси й мене, мій Боже милий!

Т р а н і о.

Ось цитьте! тут щось робить ся предивне.
Ся дівка чи дурна, чи норовиста.

Л ю ч е н ц і о.

А та, що все мовчить, я бачу,
Дівча собі прелюбе і пресмирне.
Цить, Траніо!

Транїо.

Се правда, пане... Мум! Дивітєсь пильно.

Баптиста.

Панове, в мене діло йде за словом.

Вернись до дому, Бянко, тай байдуже,

Моя ти люба Бянко. Бо тебе я

Люблю не менш, дитя мое кохане.

Катерина.

Гарненька куколка. Вона б штиркнула

І пальцем в око, як би знала як.

Бянка.

Сестрице, заспокій ся моїм смутком!

Добродію, корю ся вашій волі.

Мої книжки, мої знаряддя будуть

Моїм товариством, і з ними

Я працюватиму собі тихенько,

Люченціо.

Чи чуєш, Транїо, слова Мінерви?

Гортензіо.

Не вже ж бо справді ви такий химерник,

Добродію Баптисто? Жаль нам вельми,

Що Бянку ми лицяннем засмутили.

Гремїо.

Не вже ж бо ви зачините смиренну

За злість тії пекельної метери,

І за лихий язик сестри дурної

Скараєте безвинну?

Баптиста.

Нї, панове,

Я вже наваживсь, то шкода й казати.

Іди до дому, Бянко (Бянка виходить.)

І як я знаю, що вона так любить

Музику та поезію і всякі

Знаряддя до науки, то надумавсь

Учителів закликати до дому,

Нехай її навчають молоденьку.

Приборкана Гоструха.

Коли ви знаєте, сіньори, добр
Так приведїть, спасибї вам, до мене.
Бо до людей учених я ласкавий,
І не скуплюсь на виховання діток.
Тепер прощайте. — Катерино, може
Ти тут зостанеш ся? Бо ще я хочу
Із Бянкою про щось поговорити. (Виходить).

К а т е р и н а.

То і менї іти, здасть ся б, можна?
А то ще й час указувати будуть,
Мов я не знаю, що менї робити. (Виходить).

Гремїю. Тобі можна йти до чортової
жінки. Такі в тебе норови добрі, що тут ніхто
тебе не візьме. Гортензію, любов їх не така
велика, щоб нам обом стояти, хукаючи в руки,
та випрошувати постячи. Наш корж сирий на
обидва боки. Бувай здоров... А все таки, лю-
блячи лагідну Бянку, колиб менї пощастило
знайти такого чоловіка, щоб її вчив того, в чім
вона кохаєть ся, то послав би її до панотця.

Гортензію. Я також, сіньоре Гремїю.
Та ще ось слухайте, що я скажу. Ми собі так
суперечились, що й досї ладом не поговорили,
а тепер подумавши бачу, що нам обом треба
зробити собі знов дорогу до нашої гарної ко-
ханки, щоб допевнятись Бянчиної любови ща-
сливо; а для сього мусимо піклуватись най-
більш про одну річ.

Гремїю. Про щож, будь ласко?

Гортензію. Та про те, добродїю, щоб
добути мужа її сестрі.

Гремїю. Мужа? Чорта!

Гортензію. А я кажу мужа.

Гремїю. А я кажу чорта. Невже ти ду-
маєш, Гортензію, що ради великого багатства її

отця знайдець ся такий дурень, щоб одружитись із чортицею?

Гортензіо. Ба, Греміо! нї в мене, нї в тебе не стане терпцю переносить її крикливе гукання; отже на сьвітї в такі добрі молодці, аби тільки нам ізнайти їх, що візьме її з її хибами й великими грішми.

Греміо. Не кажу, чи є, тільки менї з її приданого булаб така втіха, як із того, щоб мене що-ранку бито кіями коло стовпа.

Гортензіо. Що правда, то правда. Між гнилими яблуками шкода вибирати. Ну, та коли вже ся перепона робить нас приятелями, нехай приязнь зістанеть ся між нами аж доти, доки ми, знайшовши мужа старшій дочці Баптисти, зробимо меншу вільною вибирати, а тоді знов до неї... Люба Бянко!.. Чие щастє, того й доля. Хто доскочить, того й перстїнь. Що ви скажете, сїньоре Греміо?

Греміо. Пристаю до сього й готов би подарувати найкращого коня в Падуї тому, хто почне залицятись до неї, принадить її, пошлюбить її, спостелить її і слобонить господу від неї. Ну, ходїмо-ж. (Виходять Греміо і Гортензіо).

Транїо (наближаючись).

Скажіть, добродїю, чи річ можлива,
Щоб з разу вас любов так подолїла?

Люченціо.

О Транїо! докіль сього не звїдав,
І я не думав, що се річ можлива.
Так отже бо, що оддалїк стоявши
І пусто дивлячись, почув я в серці
Любови силу в хвилї дармування.
Тепер я признаюсь тобі по правді
(Ти в мене, Транїо, такий секретник,
Як Ганна⁷) в карфагенської цариці):

Палаю, гину про одно, нуджу ся,
Що як би се тихé дівча здобути!
Порадь мене, бо знаю, що ти можеш.
Допоможи, бо знаю, що ти схочеш.

Транїо.

Не час тепер тебе картати, пане:
Любови з серця сим би я не вигнав.
Коли впялась, одно тобі й осталося:
*Redime te captum quam queas minime.*⁸⁾

Люченціо.

Спасибі, хлопче! Що-ж іще? Се добре.
Порадь мене. Одрада буде в радї.

Транїо.

На се дівча дивились ви так нїжно,
Що вряд постерегли найголовнїйше.

Люченціо.

О, так! Лагідну вроду на виду я бачив,
Як у дочки старого Агенора,
Що змусила привизитись і Зевса,
Колїньми критський беріг цїлувати.⁹⁾

Транїо.

А більш нічого? Та-ж ви се вважали,
Який сестра її тут івалт czynила,
Що ледві-б хто здолів той крик терпіти?

Люченціо.

Я бачив, Транїо, уста рожеві,
Повітре пахло од її дихання,
Сьвяте й солодке все було у неї.

Транїо.

Пора його із мрій тих пробудити. —
Прокиньтесь, пане мій! Коли дівчатко
Вподобали, так треба добирати
Ума, як нам його собі на вік з'єднати.
Сестра її така лиха й сердита,
Що докіль панотець її не збуде,
Любов твоя все буде дівувати.

Тим він і зачинив її в господї,
Щоб женихи йому не докучали.

Люченціо.

Ах, Транїо! що за жорстокий батько!
Ну, та завважив же ти може, друже,
Що він піклуєть ся про неї трохи,
Шукає їй учителїв хороших.

Транїо.

Так, так їй Богу! Ну, тепер найшли ми...

Люченціо.

Еге, ти догадавсь?

Транїо.

Ге, пане!

Ми вдвох одно собі на думці маєм.

Люченціо.

А нуж, кажи своє.

Транїо.

Що вам самому.

Учителем слїд бути тій дївчинї.

Такий ваш плян.

Люченціо.

Такий, та чи по силї?

Транїо.

Нї, не по силї. Бо тоді кому-ж би
Тут в Падуї Вінченцієвим сином
Назватись? І кому держать господу,
Учитись пильно, шанувати другів,
Та земляків своїх візитувати,
І бенкети у себе їм справляти?

Люченціо.

Доволї! баста! Плян уже зложив ся.

Нїхто ще тут не бачив нас ні в кого.

І по лицю не можна розпізнати,

Хто пан, а хто слуга. Ну, отже слухай!

Ти, Транїо, пануєш замісь мене,

Держиш господу, слуг, як я держав би;

А я, я буду вбогий Фльорентієць
Або Наполітанець чи Пізанець.
Що хоч, а буде так. Скидай одержу,
Бери мого бриля, мою кирею,
А як Бйонделльо в Падую прибуде,
Нехай і він твоїм слугою буде.
Я-ж лїків дам йому таких, щоб лучче
Умів язик держати за зубами.

Транїо.

Се мусите вчинити. (Міняють ся одїжю).
Коротке слово : велите і буде.
Бо так отець ваш наказав прощавшись :
„Служи мойому синові!“ хоч инший
Був розум у його словах отецьких.
Нехай же я й Люченціо в вас буду :
Бо я люблю Люченція, як душу.

Люченціо.

О будь за те, що сам він любить щиро !
А я нехай рабом до віку буду,
Аби з'єднать дївчину чарівницю,
Що поглядом мене причарувала. —

Ввїходить Бйонделльо.

Ось він, сей лобур ! Де ти був, козаче ?

Бйонделльо.

Де був я ? Де се ви були обоє ?
Се Транїо покрав одержу в пана ?
Чи пан у нього ? Хто між вами злодїй ?

Люченціо.

Іди лишень сюди. Нам не до жартів.
Покинь тепер свою химерну вдачу.
Для того Транїо узяв на себе
Мою одержу і моє обличчє,
Щоб жизнь менї спасти від смерти злої ;
А я ховаюсь під його названнем.
Бо тут я тільки що прибувши, в чварі
Убив противника, то й мушу критись.

Велю тобі, служи йому як личить,
А я ховаючись ізслизну звідсі.
Ну, зрозумів?

Бйонделльо.

Я, пане? Ні, нічого.

Люченціо.

Про Транїя забудь, і ні пів слова!
Тепер із нього став Люченцій, чуєш?

Бйонделльо.

Чому не так? І я сього схотів би!

Транїо.

А я на се пристав, щоб тільки пан мій
Узяв Баптистівну за себе меншу.
Отсе ж тепер, козаче, не для себе,
А задля пана дам тобі науку:
Щоб ти прилюдно добре шанував ся.
На самоті я буду в тебе Транїо,
А прилюдно — Люченціо, твій повелитель.

Люченціо.

Ходім-ж, Транїо!
Ще мусиш ти одно мені зробити:
Між залицяльники її вмішатись.
На що й про що? Доволі буде з тебе,
Коли скажу: се в мене річ велика. (Виходять.)

Первий слуга. (до Ницака) Пане добродію, ви куняєте? Вам байдуже про гру?

Ницак. Еге, клянусь сьвятою Ганною, здрімнув. Гарна штука, далебі. Чи ще їй не кінець?

Паж. Мій пане, ще тільки почалась.

Ницак. Се вельми прекрасніща штука, мадамо панї, коли-б тільки кінець!

Сцена друга.

Там-же. Перед Гортензієвим домом.

Ввіходять Петручіо та Іруміо.

Петручіо.

Вероно, я тебе на час покинув,
Щоб в Падую до друзів завітати,
А надто до Гортензія в гостину.
Оце-ж, здаєть ся, і його господа. —
Гей Іруміо, іди сюди! застукай!

Іруміо.

Застукать, пане мій? Кого застукать?
Хиба тут хто зобидив вашу милость?

Петручіо.

Стукни, кажу, мені, ледащо, добре!

Іруміо. Стукнути вас, добродію? Що ж
тоді я буду, добродію, як стукну вас, добро-
дію?

Петручіо.

Кажу тобі, стукни мені в ці двері,
А то застукаю тобі в сю пику.

Іруміо.

Сердитий став мій пан. Як первий стукну,
Тоді ви знаєте, кому з нас гірше буде.

Петручіо.

Так ти не хочеш?
Коли не будеш слухати, клянусь,
Ти в мене соль, фа, ре співати будеш.
(Крутить Ірумія за вухо.)

Іруміо.

Рятуйте! пробі! ой! мій пан скрутив ся!

Петручіо.

Так стукай-же, коли велю, ледащо!

(Ввіходить Гортензіо).

Гортензіо. Що се? що тут таке?...
Старий приятель мій Груміо! добрий друг мій
Петручіо!... Як ви поживаєте в Вероні?

Петручіо.

Сіньор Гортензіо, се ви на івалт прибігли?
Скажу, *con tutto il core bene trovato*.¹⁰⁾

Гортензіо.

Alla nostra casa ben venuto,
Molto honorato signor mio Petrucio.¹¹⁾
Ну, Груміо, вставай, покиньте сварку.

Груміо. Ні, байдуже мені, добродію, що
він слезиує по латинськи... Хибж не буде
се правна причина покинути в нього службу?
Дивітесь, добродію, звелів мені добре стукнути
його, добродію. Ну, чи личило-ж слугі та вді-
яти таке панови, коли пану, як мені здаєть ся,
стукнуло тридцять і два

Коли-б я дав йому, як він звелів,
То він би більш од мене й не схотів.

Петручіо.

Дурне ледащо! Добрий мій Гортензіо,
Звелів я плуту стукати у двері,
А він сього не захотів зробити.

Груміо, Стукати в двері? О небеса!
Хиба-ж ви не сказали виразно сї слова: „стук-
ни мене, козаче, бий мене, товчи мене добре“?
А тепер звели на стукання в двері?

Петручіо.

Або йди к бісу геть, або мовчи!

Гортензіо.

Спокій ся бо, Петручіо, для мене!
Шкода, що в тебе з Грумієм зчала ся
З старим слугою, вірним і прихильним,
Така тяжка передо мною сварка.

Який же се щасливий вітер, друже,
Приніс тебе у Падуу з Верони?

Петручіо,

Той, що юнаків по-світу розносить
Шукати щастя далше свого дому:
Бо дома розуму, мовляв, не набереш ся.
Річ ось яка, сіньоре мій Гортензій!
Антоніо, мій панотець, скінчив ся,
І я отсе верчусь по лябіринту,
Шукаючи собі і пари й долі.
В калитці гроші, дома статки добрі;
От і пійшов на білий світ дивитись.

Гортензіо.

Петручіо, чи хочеш, я без жарту
Тобі нараю пресердиту жінку?
Не вельми ти подякуєш за раду,
А все таки скажу: багата дуже,
Хоть, правду кажучи, мій щирий друже,
Мені не хочеть ся тебе втопити.

Петручіо.

В таких, як ми, старих друзів, Гортензій,
Перемовок широких не бував.
Коли ти справді маєш на прикметі
Достатню жінку (бо в танці весільнім
У мене приспівка одна — багатство),
Хоть би й гидку, як Фльоренсова любка,¹²⁾
Старезну як Сивилла, злу, сварливу,
Як Сократа Ксантиппа, чи ще й гіршу,
Байдуже все мені: мое кохання
Однаково про неї буде гостре.
Нехай така жорстка до мене буде,
Як Адрияттика у хуртовину, —
Прибув я в Падуу шукати грошей,
А як знайду, то в Падуї і щастє.

Грумїо. От бачите, добродію, він про-
сто вам говорить, що думає. Дайте йому до-

волі грошей, та й оженіть його хоч з куклою
або з поторочєю, або зо старим беззубим ка-
жаном. Нехай у його жінки буде хоть стільки
болістей, як у пятидесяти двох кобил, про все
йому байдуже, аби залучити грошей.

Гортензіо.

Петручіо, коли ми в се вдали ся,
Я з жарту рад зробити річ справдешню.
Дам я тобі, мій любий друже, жінку,
Багату вельми, молоду, вродливу,
Ще й виховану геть, аж геть по панськи.
Одна біда, та й одні доволі:
Що норовом страшенно непокірна,
Заїдлива, сварлива, перекірна.
Хоть би я був убогий, не схотів би
Її за золоту копальню взяти.

Петручіо.

Ти зблоту ціни не знаєш, друже...
Скажи, як звуть її отця. та й годі!
Нехай хоть так реве, як грім сердитий
Між хмарами осінніми важкими,
Візьму її за себе сьміло!

Гортензіо.

Її отця зовуть на ймя Баптиста,
На прізвище Міноля. Привітний він,
Ласкавий дворянин. Її зємо ми
По батькови Міноля Катерина,
У Падуї сварлива із сварливих.

Петручіо.

Отця я знаю, хоть саму й не знаю,
І він мого старенького знав добре.
Гортензіо, докіль її не вглежу,
Не буду й спати. Тим то й не гніви ся,
Що стрівши, зараз я тебе покину, —
Хиба що сам туди пійдеш зо мною.

Грум'ю. Будь ласко, добродію, нехай іде, докіль у нього сього гумору. Чесне слово, коли-б вона знала його так добре, як я, побачилаб, що лайкою мало що вразить із ним. Нехай би вона загнула разів десяток плута або-що, він про те байдуже. Як же сам зачне лаятись, то вже нагородить три міхи козячої вовни. Я вам скажу, добродію, от що. Тільки вона хоч трохи задереться з ним, він їй замалює на лиці таку фігуру, що у неї і лица не стане, а очей зостанеться не більш як у кішки. Ви ще його не знаєте, добродію.

Гортензію.

І я пійду, Петручію, з тобою.
Бо сей Баптиста в себе скарб ховає,
Держить в руках клейнод душі моєї,
Дочку молодшу, Бянку уродливу,
І не дає мені ані всім иншим
Моїм супірникам лицяти ся до неї,
Бо думає, що річ се неможлива,
Щоб хто вперед посватав Катерину
(Задля тих хиб, що я про них балакав).
Тим він надумавсь і наваживсь твердо,
Щоб приступу ніхто не мав до Бянки,
Докіль не здише злюки Катерини.

Грум'ю.

Хороше прізвище для панни — злюка!

Гортензію.

Тепер зроби мені ти дружню ласку:
Я в простий одяг уберусь, а ти
Рекомендуй мене вітцю старому
Учителем у музиці тамущим,
Щоб вчити Бянку. Так здобув би я
До неї присути, щоб відкрити їй
Свою любов і тайком приєднати
Її для себе.

Ввіходять Іреміо та Люченціо передягнений, з книжками
під пахою.

Груміо. Не має тут ніякого шахрайства! Дивись, як молодіж береться на способи, щоб ошукати старих! Пане, о пане! озирніться назад, хто се йде? га!

Гортензіо.

Мовчи лиш, Груміо: се мій супірник.

А ти, Петручіо, стань трохи у-збіч.

(Відходять на бік.)

Іреміо.

О, вельми добре! Прочитав я список.
Оправте-ж їх, добродію, гарненько.
І все щоб про любов; не треба інших;
Нічого иншого щоб не читали.
Ви розумієте мене... Що дасть вам
Баптиста щедрий, се само собою,
А я прибавлю. І отсі папери
Беріть та гарно їх наперфумуйте,
Щоб пахли як найлучше. Бо ся панна
Сама солодша пахоців найлучших.
Про що-ж ви будете читати спершу?

Люченціо.

Про щоб я ні читав, старатись буду
Про вас, мого патрона, будьте певні, —
Так мов би ви самі її навчали,
А може ще й влучнійшими словами.
Хиба що ви, добродію, з учених.

Іреміо.

Наука! що за гарна річ, єдина!

Груміо.

О, що за гарна, люба ти скотина!

Петручіо.

Мовчи, козаче!

Гортензіо.

Мум, Груміо! (Виступаючи) А, Іреміо! добрийдень!

Греміо.

Здоровенькі, сіньор Гортензіо!
Вгадаєте, куди отсе я йду?
До нашого старого, до Мінолі.
Просив знайти учителя для Бянки.
Отсе-ж мені на щастє й трапивсь
Сей молодик, учений і моторний.
Він по смаку їй прийдесть ся, бо знає
Поезію і всякі иньші книги,
І самі добрі книги, будьте певні.

Гортензіо.

Се добре. Я також знайшов другого,
Ученого музику, вчити Бянку,
Щоб і мені позаду не зістатись
У послугі коханій нашій кралі.

Греміо.

Між усіма служу я їй найперший.

Груміо (на бік.)

Між усіма ти будеш найдурніший.¹³⁾

Гортензіо.

Ще не пора хвалитись нам любовю.
Ось слухайте: коли в нас буде ладно,
Я вам скажу для кожного потрібне.
Отсей добродій стрівшись із мною,
Згаджуєть ся, як ми сього жадаєм,
Лицяти ся до злюки Катерини,
А як доволі грошей, то й женитись.

Греміо.

Як слово, так і діло річ хороша.
Чи знає-ж він, яка то вдача в неї?

Петручіо.

Я знаю, що вона сердита, злюща;
Коли се й тільки, байдуже про мене.

Греміо.

Оттак, приятелю? А звідкіля ви?

Петручіо.

З Верони. Сия Антонія старого.
Отець умер; на мене спав маєток,
І сподіваюсь жить на світі довго.

Греміо.

Чудне, добродію, життя з такою
Крикливою, сварливою жоною.
Та мабуть маєте, мовляв, такий жолудок, —
То що-ж? в ім'я Господнє, починайте.
Допомагатиму вам щирим серцем.
Та як укоськати сю дику кішку?

Петручіо.

А жить не хочу?

Груміо (на бік.)

То-ж то й є, що жити!

Не вкоськаєсь, то я б її повісив.

Петручіо.

Чого-ж я й тут, коли не задля сього?
Щоб слух мій крихти вереску лякав ся?
Хиба не чув я моря в хуртовину,
Що мов кабан запінений ярить ся?
Хиба не чув гармат у чистім полі,
А в облаках небесної гармати?
Хиба не чув я, як війна гогоче,
Комонї ржуть, грохочуть тулумбаси?
І щєб мені жіночий крик був страшен,
Що й половини того не лопоче,
Як у огні каштани в селянина.
Лякайте сим дітей!

Груміо.

Йому не страшно!

Греміо.

Гортензіо, ось слухай:
Добродій сей прибув, я бачу добре,
Собі самому й нам усім на щастє.

Гортензіо.

Я обіцяв, що будем помагати
І всі його розходи покривати.

Греміо.

І будемо, аби засватав злюку,

Груміо.

Колиб мені був так обід запевнен!

Виходить Траніо гарно прибраний, та Бйонделльо.

Траніо.

Добрийдень вам, панове! Вибачайте,
Що я вас попрошу мені сказати,
Куди найблизше втрапити до дому
Сіньора Мінолі Баптисти?

Бйонделльо.

Того, що має дві дочки хороші...

Адже-ж сього вам треба?

Траніо.

Так, Бйонделльо.

Греміо.

Добродію, ви, певно не про них...

Траніо.

Про них, чи про його, що вам до того?

Петручіо.

Уже-ж, добродію, у сім звиняйте,
Не стали-б ви питати про крикуху?

Траніо.

Я крику не люблю. Ходім, Бйонделльо.

Люченціо (на бік)

Почав гаразд мій Траніо.

Гортензіо.

Добродію, ще на одно словечко.

Чи й ви лицяетесь до панни? Справді?

Траніо.

А хоч би й справді, то вам що до того?

Греміо.

Нічого, тільки звідси забирайтесь.

Траніо.

Як се, добродію? Та-ж усім людям
Ходити вільно тут.

Греміо.

Та не до неї.

Траніо.

Яка-ж тому, благаю вас, причина?

Греміо.

Така, коли вам се угодно знати,
Що Греміо сіньор її кохає.

Гортензіо.

І що Гортензіо також її кохає.

Траніо.

Спокійте ся, панове добродійство.
Статочні люде мусять і другому
Давати право. Слухайте без серця:
Баптиста, благородний ваш приятель,
За живота отця мого знав добре.
Нехай дочка його була-б ще й краща,
Між иншими й мені лицятись можна.
У гарної дочки Спартанки Леди¹⁴)
Лицяльників із тисячу лічили.
Нехай одним у Бянки буде більше.
Люченціо свого не занедбає,
Хоч би Парис один надіявсь певно.

Греміо.

Добродій сей усіх нас переспорить.

Люченціо.

Нехай собі! Я знаю, він не встоїть.

Петручіо.

Гортензіо, про що тут нам сваритись?

Гортензіо.

Добродію, зосмілюсь вас спитати,
Ви бачили коли дочку Баптисти?

Приборкана Гоструха.

3

Т р а н і о.

Не бачив, чув, що дві дочки у нього.
Одна всім знана язиком річистим,
А друга тихою красою славна.

П е т р у ч і о.

Ся старша, се моя! про ту не дбайте зовсім.

Г р е м і о.

Хай Геркулес новий бере сей труд на себе,
Ще тяжший, як Алкідових дванацять.¹⁵⁾

П е т р у ч і о.

Добродію, одно ви зрозумійте:
Молодшу, що ви надитесь до неї,
Отець держить далеко від зальотів,
І не дав обіцянки нікому,
Аж докіль старшої дочки не здише.
Тоді, не ранше, й меншій буде воля.

Т р а н і о.

Коли се так, добродію, без жарту,
І ви услужите всім нам ламанням льоду,
І звершите сей подвиг достохвальний,
Що, старшу висватавши, меншу
Слобоните для нашого лицяння, —
Тоді щасливий, що її здобуде,
Подяку вам велику винен буде.

Г о р т е н з і о.

Добродію, говорите ви гарно,
І гарно мислите, і як між нами
Являєтесь також с своїм лицянням,
То нам, добродію коханий, личить
Гуртом вас дякувати за услугу.

Т р а н і о.

Я не скупий, панове, на подяку,
І щоб зробити початок, пораджу
Скінчити день сей вкупі на віватах
Коханці нашій, щоб була здорова.

Чинїмо так, як чинять адвокати:
Поспоривши, їдять і пють укупі.
Грумїо.

Отсе розумна річ.

Бйонделльо.

Колиб скорїйше!

Гортензіо.

Розумна справдї річ. Да буде тако!

Петручіо, я в тебе ben venuto. (Виходять.)

АКТ ДРУГИЙ.

Сцена перва.

Там же, світлиця в Баптистовім домі.

Ввіходять Катерина і Бянка.

Б я н к а.

Нї, не кривди сим нї мене, сестрице,
Авї себе. Я не раба піддана.
Менї се гидко слухати. А сукві —
Дай тільки волю, я їх поскидаю;
Усї окраси геть, хоть до спідниці.
Або звелиш менї зробить що небудь:
Я добре знаю довг мій перед старшим.

К а т е р и н а.

З усїх твоїх лицяльників которий
Тобі любійший? та кажи по правдї!

Б я н к а.

Вір, сестро, із усїх живих на світі
Не бачила я ще лиця такого,
Щоб думала про нього довше инших.

К а т е р и н а.

Пестійко, брешеш. А Гортензіо?

Бянка.

Коли його вподобала ти, сестро,
Клянусь, сама тебе просити буду,
Візьми його, візьми від мене зовсім.

Катерина.

О, знаю! квапиш ся ти до багатства,
Ти хочеш Іремія, щоб нарядатись.

Бянка.

Так се до нього ти мене ревнуєш?
Ні не жартуй! Та я тепер і бачу,
Що ти се все зо мною жартувала.
Будь ласко, Катю, розв'яжи мні рука.

Катерина.

Коли то жарт, так ось іще додаток. (Бе її.)

Виходить Баптиста.

Баптиста.

Що се? що за буянне в тебе дике? (До Бянки.)
Іди від неї! Бідненька дитино!
Ти плачеш? Кинь її, візьмись за голку!
Стидайсь, ледача, демонська натуро!
Вона-ж тобі й води не замутила,
На перекір і слова не промовить.

Катерина.

Досадно, що мовчить; не стерплю більше.
(Женеть ся за Бянкою.)

Баптиста.

Як! при мені? Тікай від неї, Бянко.
(Виходить Бянка.)

Катерина.

Так ви мене не любите? О, знаю,
Де скарб ваш! Бянці треба мужа.
Я буду боса в неї на весіллі!
Я буду одіжи носити в пекло!...
І не кажіть! Замкнусь та буду плакати,
Аж докіль не помщуся за себе добре. (Виход.)

Б а п т и с т а.

Чи був такий, як я, бідаха в сьвітї?
А хто-ж се йде?

Віходять Іремію, Люченцію в простій одежі; Петручію
з Гортензієм яко музикою, і Транію з Бйонделльою, котрий
несе лютню та книжки.

І р е м і о.

Добрийдень вам, сусїде!

Б а п т и с т а.

Добрийдень, Іремію, і вам панове!

П е т р у ч і о.

І вам добродію любезний, добрий!
Скажіте, єсть у вас дочка, будь ласко,
Вродлива й добронравна Катерина?

Б а п т и с т а.

Дочку я маю Катерину, пане.

І р е м і о.

Не так бо круто, трохи огляднійше!

П е т р у ч і о.

Ви помиляєтесь, сіньоре Іремію!
Добродію, я дворянин з Верони.
Чував я про її красу і розум,
Про тихість, соромязливість дівочу,
Про любу ввічливість і дивну вдачу,
І се зосьмілив ся явитись гостем,
Щоб подивитись власними очима
На ту, що слава йде про неї всюди:
А для певнійшого до вас ввіходу —
(Представляючи Гортензію)

Привів я вам ученого предивно
Музику й математика нового.
Він може ті науки докінчити
В котрих вона і так учена вельми.

Б а п т и с т а.

Вітаю вас обох, мої панове,

Да тільки що дочка моя не так-то
Підходить вам під стать, мені на горе.

Петручіо.

Ви, бачу, боїтесь розлуки з нею,
Чи вдача вам моя не до вподоби?

Баптиста.

Ні, пане, я говорю так, як мислю.
Звідкіль ви? як імя шановне ваше?

Петручіо.

Петручіо, Антоніїв наслідник.
В Італії його усяке знав.

Баптиста.

О, знаю добре! і вітаю щиро

Греміо.

Нехай попереду річ ваша буде,
Петручіо. Дозвольте й нам, мій пане,
Просителям смиренным, забалакати!
Чого вам так хапати ся до пекла?

Петручіо.

Ні вже, нехай скінчу я розпочате.

Греміо.

Ой будете клясти своє лицяння!

Сусіде, се вельми приятний вам дар і я
добре знаю. Щоб виявити таку прихильність і
мені, котрий завдячен більш, ніж хто инший,
вручаю вам сього молодого філософа (предста-
вляючи Люченція). Він довго вчивсь у Реймсі
і добре знав грецьку, латинську і инші
мови, як той музику та математику. На імя
Камбіо. Прийміте, будь ласко, його послугу.

Баптиста. Тисячу подяк, сіньоре Греміо!
— Вітаю вас, сіньоре Камбіо. — Тіль-
ко-ж ви, любий добродію (до Транія), ходите
наче чужоземець. Чи зосмілю ся знати при-
чину вашого запитання?

Транїо.

Простїть менї, добродїю, що я тут
Чужий у сьому містї чужениця,
Зосьмілив ся явитись з залицяннем
До панни, вашої дочки, до Бянки,
Вродливої і доброї із добрих.
Я знаю вашу думку — перше старшу
Сестру, а меншу послї спорядити.
Я про одно прошу вас, любий пане,
Довідайтесь про рід мій стародавній,
І допустїте з иншими лицятись.
А до науки ваших любих дочок
Я представляю інструмент незначний
Та пару книжечок латино-грецьких.
Коли вдостоїте мій дар прийняти,
За нього лучшої не може бути плати.

Баптіста.

Люченціо? а звідкіля, прошу вас?

Транїо.

Із Пізи, пане; син Вінченція.

Баптіста.

Імя потужне в Пізї; добре знаю,
І щиро вас, добродїю витаю. —
А ви (до Горт. та Люч.) берїте лютню та книжки:
Вас проведуть до вчениць ваших зараз. —
Гей, хто там! (Входить слуга.)

Проведи козаче зараз

Учителїв до панночок, і скажеш
Обом, щоб прийняли їх як найлучше.
(Виходить слуга з Гортензієм, Люченцієм та Бйонделльою).
А ми ходїмо в сад, заким обідать.
Я рад гостям; прошу в тім не сумнитись.

Петручіо.

Сіньоре мій Баптісто, вибачайте!
Що дня лицятись я не маю часу.

Отця мого ви знаєте доволі,
А по отцю один я був наслідник.
І не поменшало, побільшало у мене
Маєтків, дібр, уходів, статків, грошей.
Коли мене полюбить ваша панна,
Скажіть, яке їй придане буде?

Баптіста.

Земель моїх по смерті половина
І двадцять тисяч крон готових грошей.

Петручіо.

За се придане відпишу їй зараз,
Колиб ранійш я вмер, усю худобу.
То нумо тут же і контракт писати,
З обох сторін закреслимо умову.

Баптіста.

Попереду вам треба запевнити
Її любов: річ перва і остання.

Петручіо.

О, се пустяк! Я вам скажу, панотче,
Що з лютим я зумію люгувати.
Де два огні спіткають ся страшенні,
Пожруть вони, що їх ярить-годує
Малий огонь од вітру розгорить ся,
Та згасне він од бурі-хуртовини.
Ся буря — я. Вона піддасть ся силі:
Не так бо я лицятимусь, як хлопець.

Баптіста.

Коли-б тобі в лицянні пощастило,
Гірке слівце у серце не вразило!

Петручіо.

Я — мов гора: хоч вітер як бурхає,
Хоч як реве, гори не захитає.

Вертаєть ся Гортензіо з розбитою головою.

Баптіста.

Що се, мій друже? що ви так поблїдли?

Гортензіо.

Від страху, далебі, коли я білий.

Баптиста.

Хиба не по душі дочці моїй музика?

Гортензіо.

Їй по душі, здається, більш походи,
Гармати, ратища, аніж музика.

Баптиста.

Не згідна добре вдарити по струнах?

Гортензіо.

Ні, по-голові вдарити згіднійша.

Я тільки їй сказав, що туш негарний,

І став учить, як пальцями узяти, —

„Осе вам туш!“ гукне мов та метера.

„Ось туш у нас який!“ І розізлившись

Трах по-голові лютнею з розмаху,

Що й череп мій крізь інструмент протрощивсь!

Я стуманїв, мов до стовпа прикутий,

Із лютнею на шиї, мов в аркані.

Вона-ж мене періщить: „Волоцюго!

Дурний кобзарю! жаку! старче хирний!“

І двадцять інших лайок одпустила,

Мов вичитала з книжки на зневагу.

Петручіо.

Що за весела дівчина, їй Богу!

Тепер люблю її ще більш ніж перше.

Колиб скорійш поговорити з нею!

Баптиста.

Ходім зо мною, Ліціо! Спокій ся:

Займись іще із меншою сестрою.

Ся вчитись певно дякуючи буде. —

Сіньор Петручіо, чи й ви із нами,

Чи лучше Катю я пришлю в сьвітлицю?

Петручіо.

Пришлїть, будь ласко. Я тут погуляю.

(Виходять Баптиста, Іремїо, Трапїо і Гортензіо).

І весело лицятись буду з нею.
Нехай собі кричить, а я до неї:
„Співаєш, мов весною соловейко“.
Насупить ся, — скажу: „Так виглядаєш,
Як ранком рож, вмивши ся росю“.
Мовчатиме, ні словом не озветь ся, —
Хвалитиму її чудовну мову.
А скаже: „геть!“ подякую так мов би
Просила завитати хоть на тиждень.
Не схоче заміж, а я поспитаю,
Коли мені гостей весільних звати. —
Та ось іде. А нуж, Петручіо!

Виходить Катерина.

Добрийдень, Катю! бо уже чував я,
Як вас зовуть.

Катерина.

Чував, як той глухман.

Хто й за очі про мене споминає,
То зве мене сіньора Катерина.

Петручіо.

Їй Богу, брешете: бо звать вас Катя,
Весела Катя, язиката Катя,
Да тільки Катя краща в християнстві.
Між Катями ти Катя золотая
(Ду-кати, се ти — Катя золотая),
Та все ж бо Катя. О, прошу-благаю,
Нехай так буде, ти моя утіхо!
По всіх містах іде про тебе слава:
Усі тебе за добрість вихваляють,
Про добродітелі твої говорять,
І вроду пишвую твою возносять,
Та возвести достойно не вможуть.
Се так мене порушило, що ось я
Прибув, здобуть тебе собі за жінку.

Катерина.

Порушило? Ото! Так рушай дальше!

Рушай до ката! Я відразу бачу,
Що ти рухливий.

Петручіо.

Так як що рухливе?

Катерина.

От так, як дзиглик.

Петручіо.

Се гаразд сказала.

Ану сїдай на мене!

Катерина.

Я сїдаю

Лиш на ослів, — і ти один із них.

Петручіо.

Жінки нас носять — ти одна із них.

Катерина.

Та не таких дурних — коли про мене річ.

Петручіо.

О добра Катю! я не часто їжджу.

Бо ти-ж ще молода, така легенька...

Катерина.

Легка, щоб не спіймав такий нездара;

А важу стільки, скільки треба важить.

Петручіо.

Нї, поцілунок вам вагу покаже.

Катерина.

Ледачий жарт, мов одїж у нетяги.

Петручіо.

Летяга налетить і горличку піймає.

Катерина.

Летяга налетить і рарога спїткає.

Петручіо.

Та годї дзизькати, моя кохана осо!

Катерина.

Як дзизькає оса, жала остерігай ся.

Петручіо.

То я вловлю, та й вирву їй жало.

К а т е р и н а.

Еге, колиб дурний знав, де воно.

П е т р у ч і о.

А хто-ж не знає, де в оси жало?

В хвості.

К а т е р и н а.

У язиці.

П е т р у ч і о.

В чийм би то?

К а т е р и н а.

В твоїм, бо ти плетеш хвостом. Прощай!

П е т р у ч і о.

Як! мій язик в твоїм хвості? Ні, Катю,
Вернись! я дворянин.

К а т е р и н а,

Ось ми побачим. (Бе його.)

П е т р у ч і о.

Клянусь, я відплачу, коли ще вдариш!

К а т е р и н а.

Тоді утратиш ти своє дворянство.

Хто вдарить жєнщину, той герб втерєє,

А втратив герб, то вже і рук не має.¹⁶⁾

П е т р у ч і о.

То ти й геральдик, Катю? О будь ласко!

Впиши мене в свою гербову книгу.

К а т е р и н а.

Який же твій на шоломі клейнод?

Із півня гребінь.

П е т р у ч і о.

Хоч без гребня півень,

Як курочкою будеш ти мовю.

К а т е р и н а.

Не хочу півня, що співає хрипло.

П е т р у ч і о.

Та ну бо, Катю, не дивись так кисло.

К а т е р и н а.
Я так дивлюсь побачивши кислицю.
Петручію.
Та годі киснуть: тут нема кислиці.
К а т е р и н а.
Ні, всть
Петручію.
А покажи ж.
К а т е р и н а.
Та зеркала нема!
Петручію.
Себ то мов лице?
К а т е р и н а
Вгадав, хоч молодий!
Петручію.
Клянусь мечем, за молодий для тебе!
К а т е р и н а.
А вже й привяв.
Петручію.
Се з туги так.
К а т е р и н а.
Байдуже.
Петручію.
Ні, Катю, чуєш? не влизнеш від мене.
К а т е р и н а.
Я ще вас більш розсерджу, як зістанусь.
Петручію.
Ні, Катю, ти собі лагідна зовсім.
Мені казали, ти сварлива, злюща,
Насуплена, а все то людські брехні.
Ти люба і ввічлива й жартовлива.
Промовиш слово — мов весна запахне.
Не супиш ся, не дивиш ся з під лоба,
І не кусаєш губ як злі дівчата.
В розмові ти перебору не любиш,
Зальотників своїх приймаєш любо,

З ласкавим розмовлянням солоденьким.
Ще видумали, буцїм ти кульгава.
О сьвіт лихий! тиж мов струнка ліщинка,
Правесенька, гнучка на вдивовижу.
Смуглява тілом, як орішок спілий,
І як оріхове ядро солодка.
О, дай, я подивлюсь ходи твоєї!
Ти не кульгава, ти мов пава ходиш.

К а т е р и н а.

Повелївай, кому ти платиш, дурню
П е т р у ч і о.

Діяна гаю так не звеселяє,
Як звеселяє Катя сю сьвітлицю.
О, будь Діяною для мене, Катю,
А Катею нехай Діяна стане!
Тодї нехай собі дївує Катя,
Нехай почує любові Діяна!

К а т е р и н а.

Де вчились ви таких річей лестивих?

П е т р у ч і о.

Се так ех tempore, мій материнський дотеп.

К а т е р и н а.

Дотепна мати недотепи сина!

П е т р у ч і о.

Я недотепа?

К а т е р и н а.

Так, лиш підогріти-б!

П е т р у ч і о.

Так, правда, Катю, у твоїй постелі.
Та годї вже боротись нам словами.
Я навпростець. Огець ваш согласив ся
Оддать за мене вас. Придане гарне.
Чи хочеш ти, чи нї, моєю будеш.
Я муж тобі як раз такий як треба.
Клянусь сим сьвігом, що твою уроду
Осьвічує, твою уроду пишну,

Люблю тебе, моя розкішна квітко!
За мене вийдеш ти, більш за нікого.
Бо я на світ на те родився, Катю,
Щоб присмирить тебе, мове кохання, —
Щоб з Каті дикої зробити Катю
Ласкаву, тиху, домовиту, люблю.
Ось твій отець. Не думай борикатись.
Я мушу й буду мужем Каті зватися.

Ввійходять Баптиста, Іреміо і Траніо.

Баптиста.

А що, сіньор Петручіо? чи в вас хоть трохи
Пійшло на лад із Катею моєю?

Петручіо.

Пійшло, добродію; не треба йлучче.
Щоб я свого не доказав? ні в світі!

Баптиста.

А ти чогось смутна, кохана Катю?

Катерина.

Кохана ваша Катя! Так, я бачу,
Ви виявили все своє кохання,
Паруючи мене з полубезумним,
Із грубіяном, з диким самохвальком,
Що думає божбою все загладить.

Петручіо.

Панотче, ви самі і всі сусіди
Говорячи про неї, помилялись.
Вона лиха? Плохенька, мов голубка.
Заїдлива? Тиха, як лїтній ранок.
На терпеливість — се нова Грізельда;
На чистоту — Люкреція Римлянка.¹⁷⁾
Та що й казати? Ми так зійшлися добре,
Щоб і звінчатися нам отсе в неділю.

Катерина.

Щоб і завіситися тобі в неділю.

Іреміо.

Чи чуєте? завісьтесь, каже, перше.

Т р а н і о.

Оттак женись! Пропала наша вмова!

П е т р у ч і о.

Спокійте ся, панове. Я для себе
Її беру. Коли нам буде добре,
То вам чого ще треба? Се між нами
Така умова, щоб вона прилюдно
Бентежила мене. На самотині-ж
Вона мене так ніжно любить,
Що розказав би, та не піймуть віри.
О Катя дуся! як вона повисла
На шиї в мене! як поцілувала
І раз, і вдруге, в соте і без ліку!
Як присягалась, як менї кляла ся,
Що полюбила, тільки я з'явив ся!
Ви новички: се дивна річ на сьвітї,
Як послїдуций з нас на самотинї
Зумів вкоськати найдикшу панну. —
Дай руку, Катю! Зараз на Ріяльто¹⁸⁾
Лечу вінчальні сукні купувати.
Готуйте ся, панотче, до весїлля.
Я хочу спорядити Катю пишно.

Б а п т и с т а.

Не знаю, що сказати. Дайте руки!
Петручіо, благослови вас Боже!

Г р е м і о.

Амїнь! Ми будем сьвідками заручин.

П е т р у ч і о.

Adieu, панотче, Катю й ви, панове!
А я в Венецію. Недїля близько.
Перснїв, наміста треба, всяких строїв...
Цїлуй же, Катю. Шлюб наш у недїлю.
(Виходять Петручіо і Катерина нарізно.)

Г р е м і о.

Коли і хто женивсь боржїй на сьвітї?

Приборкана Гоструха.

4

Баптіста.

Панове, я тепер мов бідний крамар,
Що кинувсь на одчаянну удачу.

Транїо.

І се ваш крам ладують перед вами,
Хоть на бариш, хоть на погибель в морі.

Баптіста.

Я бариша тут одного шукаю,
Душевного спокою, що не маю.

Гремїо.

Ну, панну він завоював спокійно.
Тепер про вашу меншу доню, пане.
Прийшов той день, що ми давно ждали.
Я ваш сусїд і первий залицяльник.

Транїо.

Я не сусїд, та більш її кохаю,
Нїж вимовити і сказати можна.

Гремїо.

Молодьку, ти не так, як я, кохавш.

Транїо.

Сивобородьку, ти — мов снїг холодний.

Гремїо.

А ти легкий мов шум. Геть звідсі, блазню!
Геть, пупянку! Годув тільки спіле.

Транїо.

Та молоде дївоцькі очі надить.

Баптіста.

Спокійте ся, панове, не змагайтесь.
Дїлами треба виграти сю справу.
Хто з вас вдовизну більшу їй запевнить,
Той Бячину любов собі одержить.
Синьоре Гремїо, кажіть ви первий.

Гремїо.

Ви знаєте мій дїм, як він обмислен
Сріблом і золотом про всяку потребу.

Є в чім помити їй гарненькі ручки.
Занавісі всі з тирської тканини;
Скарбівеньки в слонову кість оправні;
З савтою, блаватом, оксамитом
Ховальниці пахущі кипарисні.
Тонких полотен, килимів коштовних,
Турецьких подушок під жемчугами,
Венецьких коронок золототканих
І посуду домового без ліку.
На хуторі-ж самих коров до сотні,
Та сто двадцять волів стоїть на стійлі,
А дрібязку пасеть ся в полі безліч.
Що я в літах, таїть сього не буду.
Умру — усе, що маю, їй покину,
Аби була за живота могого.

Т р а н і о.

Отсе-ж „аби“ саме найкраще в тебе. —
А я, добродію, в отця одинчик.
Коли за мене вийде ваша Бянка,
Зоставлю їй таких домів чотири
В багатій Пізі, як той дім, що має
У Падуї старий зальотник Бяччин.
Опріч того дві тисячі дукатів
Щорічного доходу із маєтків. —
Що? мовчите, сіньоре, проти мене?

Г р е м і о.

Дві тисячі дукатів ренти річно!
Уся й земля моя не стоїть стілько.
Та в мене є на морі ще аріоза;¹⁹⁾
Тепер стоїть на якорі в Марселі. —
А що? і ви замовкли проти мене?

Т р а н і о.

В мого отця три ладовні аріози,
Та дві гальяси, та галер дванадцять.
Здаєть ся, вдвоє забезпечить Бянку
Проти того, що ви нам налічили?

Гремію.

Я предложив усе що маю Бянці,
І більш того, що маю, не 'біцяю. —
Коли мене ви любите, оддайте
Ї мені, а їй мов все буде.

Транію.

Моя вона, і нічия на світі.
Ви прирекли, і Гремію не встояв.

Баптиста.

Так, правда, правда, перевага ваша.
Аби отець ваш дав за вас поруку,
То так і будь. А без того звиняйте,
Як ви вмерете, де Бянчина вдовизна?

Транію.

Се причіпка одна. Отець бо в мене
Уже старий, я-ж молодий.

Гремію.

Старі

І молоді однаково вмірають.

Баптиста.

Так от-же як, панове. У неділю,
Ви знаєте, весілля Катерини.
А Бянка вийде заміж через тиждень
За Транію, коли порука буде,
А ні, тоді за Гремія сіньора.
Тепер спасибі вам обом. Прощайте! (Виходить).

Гремію.

Прощайте, добрий мій сусіде. —
Я не боюсь тебе, козаче вітрогоне.
Отець твій був би дурень необачний,
Колиб оддав тобі усе, що має,
А підтоптавшись лащив ся до тебе.
Ні, хлопче, не така стара лисиця,
Щоб надитись на добрість молодой. (Виходить).

Т р а н і о.

Щоб чорт узяв тебе, корява шкуро!
А добре козирав я перед ними!
Я панови хотів зробити як лучче.
І що-ж? Коли я став ся лже Люченцем,
То можна бути мені і лже Вінченцем.
Сини усюди від отців походять,
У нас отець народить ся від сина.
Нехай нове побачять люде диво, —
Аби націлившись не стрілить криво. (Виходить).

АКТ ТРЕЙТІЙ.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Баптистинім домі.

Ввіходять Люченціо, Гортензіо і Бянка.

Люченціо.

Музико, стій; ти вельми вже зазнав ся.
Хиба, добродію, про те байдуже,
Як старша прийняла тебе панянка?

Гортензіо.

Се ти забув, педанте пустословний,
Небесної гармонії патронку.
Геть, дай мені передню чергу пасти.
Як упливе година на музиці,
Тобі покину другу на читання.

Люченціо.

Ослине вухо, ти й сього не знаєш,
Про що музика між людьми постала.
Про те вона, щоб людям після праці
Притомлений розсудок осьвіжати.
Геть, дай мені з фільозофів читати.
Ще буде час тобі своє бряжчати.

Гортензіо.

І я терплю таке від заволоки!

Бянка.

Панове, годі вам. Се річ не ваша.
Як схочу я, так і учитись буду.
Се не школяр вам, що дубця боїть ся.
Ви про свої години не змагайтесь.
Сідайте тут! Беріте ся за арфу,
Попробуйте, чи не ослабли струни.
Заким її настроїте гарненько,
Ми скінчимо читання наукове.

Гортензіо.

Чи кинете-ж читати, як настрою? (Відходить).

Люченціо.

Хоть і не жди, настроюй тай настроюй.

Бянка.

На чім же ми читання перервали?

Люченціо.

Ось на чому, сіноро:

Нас ibat Simois; hic est Sigeia tellus;
Hic steterat Priami regia celsa senis.²⁰⁾

Бянка.

А перекладайте-ж!

Люченціо. Нас ibat, як я казав вам
перше, — Simois, я Люченціо, — hic est, син
Вінченція — Sigeia tellus, перевдягнений так,
щоб лицятись до вас; — Hic steterat, а той
Люченціо, що сватаєть ся, Priami, слуга мій
Траніо, — regia, що заступив мов місце, —
celsa senis — щоб лучче обманити старого
Пантальона.²¹⁾

Гортензіо.

Сіноро, я уже настроїв арфу.

Бянка.

А нуте-ж! (Гортензіо грає).

Фі! верх слабкий!

Люченціо.

Поплюй у дірочку, та ще настроюй.

Бянка. А дайте-ж, чи я зумію перекласти. Нас ibat Simois, я вас не знаю, — hic est Sigeia tellus, я не йму вам віри; — Hic steterat Priami, остерігайтесь, щоб не почув нас, — regia, не вельми сподівайтесь, — celsa senis, не відчаюйтесь.

Гортензіо.

Тепер уже настроїв.

Люченціо.

Опріч низу.

Гортензіо.

Низ не різнить, різнить низьке ледащо. —
Як розгорівсь педант наш, як зосмілився!
Та се-ж ледащо лащить ся до панни!
Стій, книжний шашелю, ось я підгледжу!

Бянка.

Колись пійму, тепер не йму ще віри.

Люченціо.

Ні не сумнітесь. Еацид був певно
Аякс, що звали так його по предку.²²⁾

Бянка.

Учителю я мушу няти віри,
А то я ще сумнилась би в цій речі.
Ну, годі. А тепер із Лүцієм.
Ви в тім, мої панове, не здивуйте,
Що я базікаю багацько з вами.

Гортензіо (до Люченція).

Ідіть собі! бо се моя година.
Я на три голоси не вчу музики.

Люченціо.

Ви так формальні? Ні, я тут загаюсь.
Чи так мені здасть ся, чи мо' й справді
Музика сей — закоханий пройдисвіт!

Гортензіо.

Сіноро, перш нїж візьметесь за арфу,
Щоб вивчитись мого кальчикування,

Зачну я з рудіменту грання.
Щоб вивчити вас іаами найскорійше,
І найлюбійш для вас і лучче,
Нїж їнший хто учив вас, — нащо мука?
На цїм листку і вся моя наука.

Бянка.

Я вже давно всі іаами перевчила.

Гортензіо.

Та іаам Гортензієвих не читали.

Бянка (читає).

„Gamut, я ірунт усякого ладу.
A-re, щоб виявлять Гортензія любов.
B-mi, возьми його за пана, Бянко.
E-fant, тебе він любить більше жизні.
De-sol-re, ключ, дві нотї тільки в мене:
E-la-mi, змилуйсь, бо умру без тебе.“²³)
Так се в вас gamut? Нї, не до вподоби.
Стара система лучча. Не люблю я
Правдивого міняти на химеру. (Входить слуга).

Слуга.

Прохав вас панотець ваш, ясна панно,
Зоставити книжки та помагати
Сьвітлицю вашої сетри вбирати:
Ви знаєте, що завтра вже весїлле.

Бянка.

Прощайте, любії панове! Мушу.

(Виходять Бянка і слуга).

Люченціо.

Не маю й я чого тут довше длатись. (Виходить).

Гортензіо.

А я, так маю. Сей педант здаєть ся
Мені якимсь немов коханком справді. —
Коли-ж ти, Бянко, знизилась до того,
Що кидаєш на кожного очима,
Нехай бере тебе, небого, кожен.
Гортензіо собі подружє знайде. (Виходить).

Сцена друга.

Там же. Перед Баптистиним домом.

Входять Баптіста, Іремію, Транію, Катерина, Бянка та прибічники.

Баптіста.

Отсе-ж прийшов і речинець, що певно
Ми призначили до весілля Катерині,
А зять закривсь плечима і очима.
Що скажуть люде? як вони заплешуть
Про жениха, що ждуть-пождуть — не має!
А тут і піп стоїть готовий зовсім.
А тут Люченціо... який нам сором!

Катерина.

Не вам, мені, одній мені нещасній!
Ви змусили мене оддати руку
Якомусь химороді, лобуряці,
Що свататись спішить, мов дурень з печи,
Та гаєть ся прибути до вінчання.
Чи не казала-ж я, що він планетний?
Що сей паливода з людей глумить ся,
Аби його кумедним прославляли?
Лицяєть ся до тисячі, ззиває
Гостей на бенкет, розсилає листи,
А сам по вік не думає женитись.
Тепер про бідну Катерину люде
Казатимуть: „Отсе та божевільна
Петручиха, що й досі визирає,
Коли жених вінчати ся прибуде“.

Транію.

Спокійтесь, добра панно Катерино,
І ви, Баптисто. Я готов клясти ся:
Петручію безчестя вам не зробить.
Щоб там ні вшкодило йому в дорозі, —
Хоть він собі й жорсткий, та не безумний;
Хоть він собі й чудний, та не безпутний.

К а т е р и н а.

О, лучче-б я не бачила юроди!

(Виходить плачучи; за нею Бянка й інші).

Б а п т и с т а.

Тепер ти, дочко, плачеш не з капризу:

Обида ся була-б тяжка й сьвятому,

А надто дівчині такий сердитій.

Ввіходить Бйонделльо.

Бйонделльо. Пане, пане, стара новина,
та ще така, що зроду ви й не чули.

Б а п т и с т а. Новина, та й стара. Щож
там таке?

Бйонделльо. Хиба-ж се не се новина,
що приїхав Петручіо?

Б а п т и с т а. Приїхав?

Бйонделльо. Ні, добродію.

Б а п т и с т а. Так якже?

Бйонделльо. Іде.

Б а п т и с т а. Коли-ж він буде тут?

Бйонделльо. Як стоятиме, де я стою,
і побачить вас тутеньки.

Т р а н і о. Та говори-ж, яка-ж там диво-
вижа?

Бйонделльо. Отсе-ж Петручіо прибав
у новому брилі і в старому жупані. Штани
старі, три рази перелицьовані. Чоботи мов
свїчкові кошики; один з пряжкою, другий
з поворозкою. Старий ржавий меч із міського
арсеналу, з розбитою ручкою, без піхви і без
дужки; обидва ремені порвані. На коні хляпає
старе поточене сідло з розпарованими стре-
менами. Сам кінь сапаний; спина облїзла, мов
у пацюка; мучать його насоси; увесь у ко-
рості; шкура постирана; на колінках спат.
Заражений коняка жовтухою, окритий невигой-
ною завушницею; крутить ся від бішениці;

усюди позаводились хробаки. Спина переломлена, лопатки позвихувані; ноги зовсім розбиті. Вудила з одним тільки поводом, а обротъ із овечої шкіри. Що її натягувано, щоб не мотикалась патика, то вона часто рвалась і позвязувана вузликами. Поируга пошматована на шість шматків, а нахвостень із дамського сідла. На ньому дві початкові літери якоїсь кралі, гарно вицьвяховані, а подекуди доповнені мотузковою прошивкою.

Баптиста. Хто-ж їде з ним?

Бйонделльо. О, добродію, його слуга у такому точнісінько наряді, як і коняка, у нитяній панчосі на одній нозі і в портянці на другій; підвязка одна червона, а друга синя, а на дравій шапці замість пера пришпилено книжечку про сорок любовних химер.²⁴⁾ Чудовище, справдешнє чудовище по наряду, не схоже ні на християнського пахолка, ні на панського лакея.

Траніо.

Якась фантазия чудна, химерна

Під сим перевдягом таїть ся в нього.

Баптиста.

Я рад, що він як небудь та прибуде.

Бйонделльо. Ні, добродію, він не прибуде.

Баптиста. Хяба-ж ти не сказав, що прибуде?

Бйонделльо. Хто? Петручіо прибуде?

Баптиста. А вже ж Петручіо.

Бйонделльо. Ні, добродію, я сказав, що його кінь із ним на спині прибуде.

Баптиста. Та се все одно.

Бйонделльо. О, ні! клянусь сьвятим Яковом на цілу денежку, що кінь із чоловіком не один, та й не в двох.

Ввійходять Петручіо і Ірумїо.

Петручіо.

А де-ж весільні гості? Хто тут дома?

Баптиста.

Вітаю вас, добродію.

Петручіо.

Та я то

Прибув вітати ся не вельми рано.

Баптиста.

Аби здоров.

Транїо.

А я-б хотїв, щоб трохи,

Хоч трошки лучче на весїллє вбрав ся.

Петручіо.

То лучча річ, що їхать поспішав ся. —

А де-ж се Катя? де моя кохана?

Що панотець? чи здужає? Панове,

Чогось ви мов смутні. Скажіть, чого се

На мене дивитесь, мов на статую,

Мов на комету, мов на чудо-юдо?

Баптиста.

Добродію, се-ж день у вас весільний.

Попереду ми вельми сумували,

Що вас не буде, а тепер сумуєм,

Що прибули до нас так чудно вбравшись.

Фі! скиньте ра́ме се: воно вас шпетить

І торжество поважне зневажає.

Транїо.

Та розкажіть, яка там пильна справа

Вас до жонї так довго не пускала,

Аж покіль зовсім перелицювала?

Петручіо.

Казати довго; слухати все нудно;

Нудна се річ, для слуха не весела.

Доволї з вас, що я додержав слова,

Хоть може що й переборщив аж надто.

Ну, та колись розкажу перед вами
Те, що тепер здасться вам кумедним.
Де-ж Катя? Я давно її не бачу.
Не рано вже, пора нам шлюбувати.

Т р а н і о.

Нехай вона у ризю вас не бачить.
Я дам свою одежу вам надіти.

П е т р у ч і о.

Ні, ні, я так до неї завитаю.

Б а п т и с т а.

Та певно-ж так не пійдете вінчатись?

П е т р у ч і о.

Чом ні? Шкода про се нам розмовляти.
Хиба вона іде за шати заміж?

Коли-б усе, що через неї втрачу,
Я міг вернути, як шати ми міняєм!
Для нас обох було-б се вельми добре.
Та що за дурень я, щоб тут балакати,
А молода мене жде не дождеться,
Щоб привітатись та поцілуватись!

(Виходять Петручіо, Іруміо і Бйонделльо.)

Т р а н і о.

Не дурно він так чудно нарядився!
А все ж поспробуємо вговорити,
Одежею народу не сьмішити.

Б а п т и с т а.

Пійду та подивлюсь, що з сього буде. (Виход.).

Т р а н і о.

Добродію, нам до любови треба
Додати згоду батька, а для сього,
Як я вже вашій милости доносив,
Знайшов я чоловіка, — нам байдуже,
Хто він: се річ у нас остання,
Аби він був Вінченціо із Пізи
І дав за вас у Падую заруку
Ще більших сум, ніж я їм наторочив.

Сим робом справдите свою надію,
І любя Бянка вийде заміж чесно.

Люченціо.

Коли б товариш мій, мій другий вчитель
Так Бянку не сочив зблизенька пильно,
Було-б, здаєть ся, лучче потай миру.
Як станеть ся, нехай кричать як хочуть:
Що я піймав, того вже не верну їм.

Транїо.

Ми зробимо се діло поволеньки,
Чигаючи на дорогу здобич.
Переженім Гремка сивобородька,
І Мінолю, доглядника сліпого,
І Ліція, невдатного музику,
Задля Люченція, ясного пана.

(Вертаєть ся Гремїо).

Се ви вже з церкви, Гремїо?

Гремїо.

Із церкви, так мов той школяр із школи.

Транїо.

А молодий та молода вернулись?

Гремїо.

Він молодий? Се з пекла лисий дідько.
Попалась бідна дівчина в лапети!

Транїо.

Чи справді? гірші, ніж вона сама ще?

Гремїо.

Я вам кажу, що се сам чорт пекельний.

Транїо.

Коли він чорт, дак от йому й чортиця.

Гремїо.

Вона ягнятко перед ним, голубка.
Ось слухайте, що там було, мій пане!
Як піп спитав у жениха звичайно:
„Чи ви вінчаєтесь по добрій волі?“ —
„А вже-ж!“ ревнув, і так почав гукати,

Що у попа із рук упала книжка.
Бідаха нахилився її підняти,
А сей його так стусонув коліном,
Що книжка й піп, і піп і книжка котом!
„Тепер“, гукне, „беріте їх, хто хоче“.

Траніо.

Ну, піп устав, і що-ж тогді небога?

Греміо.

Уся тремтить: бо він кричить, тупоче,
Мов піп його обаламутить хоче.

Як же звінчав, ревне: „Вина давайте!

Віват!“ мов після бурі серед моря.

А випивши мускату, плюсь дякові

У бороду: „Бо в тебе, дяче“, каже

„Ріденька борода, до чарки ласа.

Просила в мене: Дай хоч крапельину!“

А далі вхопив молоду за шию,

І так її поцілував у губи,

Що аж по церкві розляглося луною.

Я втік боржій соромлячись до дому,

І знаю, що за мною йде весілля.

Такого ще ніхто не чув, не бачив.

Ось, ось уже чути́ й музики грають! (Музики).

Виходять Петручіо, Катерина, Бянка, Баптиста, Гортензіо,
Іруміо і гості.

Петручіо.

Панове й гості, дякую за працю.

У вас є думка вкупі пообідать,

І знаю, тут готовилися бучно;

Та мушу я до дому поспішати,

Що ніколи вступити і до хати.

Баптиста.

Як! щоб сю ніч та бути у дорозі?

Петручіо.

Ще до ночі ми вирушити мусим.

Колиб ви знали, як се вельми треба,

Самі-б мене просили від'їжджати. —
Шановні гості, дякую усім вам,
Що подивились, як я одружився
З найтихшою, найкращою жоною.
Обідайте з отцем, сновняйте кубки
За нас обох, а нам пора рушати.
Прощайте всі.

Траніо.
Зостаньтесь пообідать.
Петручіо.

Річ не можлива.

Греміо.
Нї бо вже, зостаньтесь!
Петручіо.

Спасибі вам.

Катерина.
Так ви зоставтеся?
Петручіо.

Спасибі, що мене зостатись просять,
Та не зостанусь, хоч би й як просили.

Катерина.
Коли ви любите мене, зостаньтесь.
Петручіо.

Гей, коні, Груміо!
Груміо.

Готові, пане.
Овес поїв давно вже наші коні.
Катерина.

Ну, добре,
Робіть що знаєте; я не поїду,
Зістанусь тут, докіль сама захочу.
Вам двері настїж, ми вас не впиняєм.
Пошвендяйте, поки в чоботях ноги,
А я — менї нема охоти їхати.
Не жду собі добра од вас до віку,
Коли почин такий зробили гарний.

Приборкана Гоструха.

5

Петручіо.

Не сердь ся, Катю! Годї бо, спокій ся!

Катерина.

Я буду сердитись! Що ти задумав?
Спокійтесь, тату, — він мене не кине.

Греміо.

Добродію, вже трохи подасть ся.

Катерина.

Панове, просимо вас на весілле.
Дурна, я бачу, та жона у мужа,
Що опором стояти не зумів.

Петручіо.

Нехай вони собі пирують, Катю.
Вволіте, гості, волю молодой,
Справляйте в честь її весілле бучно;
За чистеє, правдиве дівування
Вином сповняйте кубки золотії,
Викрикуйте вівати, мов скажені,
Або ідіть завісьте ся з досади.
Ти-ж, добра Катю, їдеш із мною.
Не суптесь так, не сердьтесь, не бурчіте;
Мого добра я хочу бути паном.
Вона мов добро, худоба, хата,
Моя комора, скриня, господарство,
Моя земля, кінь, віл, корова і ослиця.
От як стоїть, уся моя до нитки.
Попробуй хто торкнути ся до неї!
Найсьмільшому із вас утру я носа,
Щоб знав, як заступать мені дорогу. —
Гей, Грумю, виймай! Кругом гультайство...
Коли ти муж, то заступись за паню!
Не бійсь, вони тебе не займуть, Катю!
Я заслоню тебе од міліона.

(Виходять Петручіо, Катерина і Грумю).

Баптиста.

Нехай, нехай тихенька пара їде!

Гремію.

Коли-б ще трохи, я-б умер од сьміху.

Транію.

Між усіма дурними весіллями

Такого ще не видано ніколи.

Люченцію.

Що про свою ви скажете сестрицю?

Бянка.

Дурна пішла, дурного і зустріла.

Гремію.

Петручію над Катею став катом.

Баптиста.

Сусіди й друзі, просим до сьвітлиці.

Хоча нема тут молодої пари,

Та буде чим гостей пошанувати.

Люченцію, ви місце женихове,

А сестрине ти займеш, люба Бянко.

Транію.

Попробуйте, що значить наречена.

Баптиста.

І проба вдасть ся, я так сподіваюсь. (Виходять).

АКТ ЧЕТВЕРТИЙ.

Сцена перва.

Сьвітлиця в Петручієвім хуторі.

Ввіходить Ірумю.

Ірумю. Нехай їм біс, усім заїждженим конякам, усім навіженим панам. усім лихим шляхам! Чи був коли чоловік такий побитий? Чи був коли чоловік, щоб так забейкався у грязь? Чи був чоловік такий утомлений? Послано мене розложити багаттє, а вони приїдуть слїдом грїтись. Коли-б я не був такий малий горщик, що швидко нагріваєть ся, у мене губи попримерзали б до зубів, язик до піднебіння, серце до ребер, перш ніж добув би огню, щоб одтаяти. Та дувши на вогонь, я й сам нагріюсь. Бо по сїй хлющі більший чоловік як раз нажив би нежит. Гей! агов! Куртісе!

Ввіходить Куртіс.

Куртіс. Хто се кричить такою холоднечею?

Ірумю. Кусень леду. Коли не ймеш віри, можеш ковзатись по мені однаково з пліч до

пят, як і з голови до шиї. Огню, добрий Куртісе!

Куртіс Се прибув пан із своєю жоною, Грумю?

Грумю. О, так, Куртісе, так. Тим же то й огню, огню! Не поливай його водою.

Куртіс. Чи справді вона така палка та гостра, як про неї говорять?

Грумю. Була, добрий Куртісе, перед сим морозом. Та зима, бачиш, присмирює чоловіка, жінчину й скотину. То вона присмирила мого старого пана і мою нову паню і мене самого, товаришу Куртісе.

Куртіс. Іди собі, трьохвершковий дурню! Я не скотина.

Грумю. Я трьохвершковий? І в твоїх рогах буде локоть, а я хоч такий завдовжки. Та чи ти розложиш огню, чи мені пожалітись на тебе нашій панії? То її рука (а вона вже ось-ось, подать рукою) скоро задасть тобі холодного перцю за твої лінощі в горячому ділі.

Куртіс. Скажи, будь ласко, добрий Грумю, як там на сьвітї?

Грумю. На сьвітї холодно, Куртісе, у кожному реместві опріч твого. Справляй свою справу, та й май свою страву. Бо пан із панією замерзли трохи не на смерть.

Куртіс. Ось тобі багаттє готове. Тепер, добрий Грумю, новинки?

Грумю. Ге (співає) „Грицю, Грицю, до телят!“ Новинок скільки хоч.

Куртіс. Та годі! що в тебе за вивертки?

Грумю. Тим-то й давай огню: бо я верчусь од холоду. Де кухар? Чи вечеря готова? чи в покоях поприбирано, шуваром потрушено,

павутинне позмітано? чи слуги в новій ліберії і білих панчохах? чи кожен старший у весільній одежі? чи кришталі повиставляли? чи все в порядку?

Куртіс. Усе готове. Кажу вже про новинки.

Грум'ю. Перш усього знай, що мій кінь вибивсь із сил, мій пан і пані повискакували...

Куртіс. Як?

Грум'ю. Із сідел у грязюку, і тут ціла історія.

Куртіс. Розкажи-ж, добрий Грум'ю.

Грум'ю. Настав ухо!

Куртіс. Ось.

Грум'ю. На! (Вдаривши по уху).

Куртіс. Сю повість я чувствую, а не чую.

Грум'ю. Тим і звуть її чувствительна повість. Сей ляпас тільки штовхнув тебе в ухо, щоб слухав. Тепер я починаю. Imprimis, ми спускались із препоганої гори. Пан сидів із заду в панії...

Куртіс. У двох на одному коні?

Грум'ю. А тобі що до того?

Куртіс. Та як же? один кінь.

Грум'ю. Оповідай же ти сам історію! А коли-б не перебив, ти почув би, як її коняка впав, а вона під коняку; ти почув би, яка там багнюка; як вона вся обмокла; як він покинув її під конем; як духопелив мене за те, що кінь спіткнув ся; як вона бралась по грязюці, щоб мене визволити від нього; як він лаяв ся; як вона благала, вона, що не благала ще нікого; як я репетував; як повиривались коні; як у неї порвав ся повід; як я згубив нахвостня, і багацько іншого, до-

стойного памяти, що тепер забудеть ся, мов би помре, а ти вернеш ся в землю не порозумнівши.

Куртіс. По сьому оповіданню він ще більший каверзник, ніж вона.

Грумїо. Еге-ж. Се ти найсліпійші між вами побачите, як він приїде до дому. Та що про се балакати? Клич Натана, Йосипа, Миколу, Пилипа, Вальтера, Харлампія і всіх інших. Нехай гарненько попригладжують голови, почистять свої блакитні жупанки, а підв'язки щоб не були в них аби-як попідв'язувані. Нехай лівою ногою роблять реверанс, та щоб не доторкались і волосинки в кінсьькому хвості могого пана, докіль не поцілують собі рук. Чи всі вони готові?

Куртіс. Усі.

Грумїо. Поклич же їх.

Куртіс. Гей ви, чи чуєте? Виходіть на зустріч нашому панови! Додайте поваги нашій панії!

Грумїо. Е, вона поважна і без того.

Куртіс. Хто ж сього не знає?

Грумїо. Здасть ся, ти: бо кличеш компанію, щоб додала їй поваги.

Куртіс. Я кличу їх, щоб додали їй кредиту.

Грумїо. Та-ж вона не приїхала до них позичати.

Ввходять кількоро слуг.

Натан. Здоров був з дороги, Грумїо!

Пилип. Як можеш, Грумїо?

Йосип. Ге, Грумїо?

Микола. Товаришу Грумїо...

Натан. А що, старий приятелю?

Грумїо. Здорові! — А ти як можеш? —

А ти? — Товаришу, ти... Годї-ж уже здоров-
катись. А що, моя рясне товариство? чи все
прибране?

Натан. Усе готове. А чи далеко наш
пан?

Грумїо. Близесенько. Уже може злізав
з коня... Головонько-ж моя куряча! цитьте!..
Чую голос пана...

Віходять Петручіо і Катерина.

Петручіо.

А де вони, драби ледачі? Як се!
Нї одного й коло воріт не має,
Щоб хоч коня прийняти?... Де Натанко?
Де-ж Вальтер, Харлампій, Грицько, Пилип?

Усі слуги.

Ось ми, добродію! ось ми!

Петручіо.

Ось ми добродію? ось ми? ось-ось де?
Ах ви ледачі лобурі, нечоси!
Нї послуги, нї вваги, нї привіту?
Де той чухно, що я послав звістити?

Грумїо.

Ось, пане, і такий дурний чухно, як був.

Петручіо.

Ах ти хамло, паскудо, ти здохляку!
Ти-ж мусів нас у парку зустрічати
І привести отсих падлюк назустріч.

Грумїо.

В Натана одїж не була дошита;
Гаврилові патинки розпоролись;
Петру бриля не вичорнили димом;
У Вальтера заржавів меч у піхві.
Були готові тільки Ральф з Одамом,
Та ще Грицько, а ті всі обносились.
Та ось вони, які не є, явилились
Стрічати вас, добродію ласкавий.

Петручіо.

Вечеряти давайте нам, падлюки!

(Виходять деякі слуги.)

(Співає) „Ой жаль, жаль і на серці печаль,
Ой що я молод оженив ся“!

Сідай же, люба Катю! В добрий час!

Уф! уф! уф! уф! (Вертають ся слуги з вечерею).

Ну, ну, боржій! Розвесели ся, Катю. —

Гей чоботи, паскудо! чоботи!..

(Співає) „Ой ви, молодощі, ой ви одрадощі!
На серденьку своя воля“...²⁵)

Геть, п'ядло! ще одірвеш ногу!...

Ось, на-ж тобі! здіймеш другого лучче. (Бє слугу.)

Розвеселись бо, Катю. Гей, умитись!

Вв'иходить слуга з водою.

А де мій хорт Троїл? Геть з відсі! зараз!

Поклич сюди кузена Фердинанда! (Виход. слуга.)

Сього ти поцілуєш хлопця, Катю. —

Де туплі? Чи дадуть мені умитись? —

(Подають умивання.)

Умий ся, Катю; будь весела дома. —

(Слуга пускає з рук умивальницю.)

Впустив! Ах ти мазепо, с... сину! (Бє слугу)

К а т е р и н а.

Будь ласко, годі! се вина невільна.

Петручіо.

Ти бидло, тумане, осяче вухо! —

Сідаймо, Катю! Знаю, ти голодна.

Чи ти, чи я читатиму молитву? —

Що се? баранина?

Первий слуга.

Так.

Петручіо.

Хто приніс?

Первий слуга.

Се я.

Петручіо.

Згоріла! та і все згоріло!

Ах, ви собаки! Де-ж те стерво кухар?
Геть к бісу талїрки, склянки, весь посуд!
(Скидає зо стола до долу.)

Дурні опудала, раби нікчемні!..

Ще й муркаєш? ось я задам вам перцю!

Катерина.

Будь ласко, любий мужу, не гніви ся!
Печеня добра, шкода викидати.

Петручіо.

Ах, Катю! я тобі кажу, згоріла!

Мені таке заказано вживати:

Я від горілого роблюсь сердитим.

Обом нам лучче постити сьогодні.

Обов ми сердиті повдавались:

Недобре їсти нам горіле мясо.

Спокій ся; завтра зроблять як найлучче.

Ходім, я проведу тебе у спальню.

Виходять Петручіо, Катерина і Куртіс.

Натан.

Петро, чи ти видав таке на сьвітї?

Петро.

Він бє її ї-ж гумором власним.

Вертаєть ся Куртіс.

Груміо.

Де він?

Куртіс.

У спальні в неї,

Читає проповідь про воздержанне,

Клене та лаєть ся, що бідна панї

Не знає, як стояти, глянути, озватись.

Сидить, мов би розбуркана зо сну.

Геть, геть! бо йде сюди. (Виходять.)

Вертаєть ся Петручіо,

Тяк, я почав премудро царюванне,

І докінчать надію маю в Бозї.

Плохенький став од голоду мій сокіл.
Докіль не вивчить ся, не буде їсти,
І не зирне шупліка на принаду.
Ще-ж іншим робом вчитиму голодну,
Щоб пана слухала, як він її покличе.
Не дам їй спати, мов тому рарогу,
Що рветь ся, беть ся, слухати не хоче.
Не їла ще й не їстиме сьогодні;
Не спала ніч, не спатиме і другу.
Так як вечеря, буде в мене й ліжко
Жорстке, мультке, нечисте, невигідне.
Розкидаю всі подушки, перини,
Сюди одїгало, туди простирі.
І все для того, щоб їй показати,
Як жалую її і поважаю.
Кінець кінців, не спатиме всю нічку;
А закуняє — я зачну гукати
Та лаятись та гримати на слуги.
Так з добрости жінок смирати мусим.
Хто на капризних знає луччий спосіб,
Нехай об'явить: се спасенне діло. (Виходить.)

Сцена друга.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Ввходять Транїо і Гортензіо.

Транїо.

Чи-ж то можливе, Ліцію, мій друже,
Щоб це сінбора Бянка помишляла
Про когось іншого опріч Люченція?
Вона-ж менї дала заруку певну.

Гортензіо.

Добродїю, щоб ви впевнились лучче,
Ставаймо тут, послухаймо науки.

Ввиходять Бянка та Люченціо.

Люченціо.

Сіньоро, чи з ужитком ви читали?

Бянка.

А ви учителю, про що читали?

Люченціо.

Читав про те, в чім сам вам признаю ся,

Читав я про науку закохання.

Бянка.

Колиб ви стали майстром в тій науці!

Люченціо.

А ви щоб стали пані мого серця! (Відходять)

Гортензіо.

Сї далєбі женуть аж надто швидко.

А ви клялись, що більш усіх на сьвітї

Люченція кохав ваша Бянка.

Транїо.

О любоцї невірні! о жіноцтво!...

Ну, Ліцію, се дивна річ на сьвітї.

Гортензіо.

Не помиляйтесь більше, мій сіньоре:

Я вже не Ліцію і не музика.

Нї, я таким перевдягом гордую,

Я, що родившись, живши дворянином,

Зробив собі богиню з поторочі.

Сіньоре, я Гортензіо, от хто я!

Транїо.

Сіньор Гортензіо? Чував я часто

Про вашу щирую любов до Бянки,

І як я сьвідком був її пустоти,

Зрікаюсь разом з вами, поки віку,

І Бянки і її любови.

Гортензіо.

Дивись, як обіймають ся, воркують!

Сіньор Люченціо, даю вам руку

І твердо вам кажу: покину ницу,

Вона не стоїть того милування,
Яким я окружав її аж досі.

Т р а н ї о.

І я даю вам клятву не женитись
Із нею, хоч би вже й сама просила.
Цур їй! Дивись, як лащить ся до нього!

Г о р т е н з і о.

Колиб за се усі її зrekli ся!
А я, щоб лучче здержати присягу,
Женюсь отсе з багатою вдовою.
Поки за гордою вертухою я гнав ся,
Вона мене любила щирим серцем.
Тепер, сіньор Люченціо, прощайте.
Од нині я любитиму не очі,
А добрість серця в жінщині найбільше.
Оттак то я надумавсь і наваживсь.
Нехай їй цур, покину службу в неї.
(Виходить Гортензіо. Люченціо та Бянка зближають ся).

Т р а н ї о.

Сіньора Бянка, небо посилав
Вам благодать в коханні благодатнім.
Еге, підгледіли ми вас, голубко,
І вас з Гортензієм зrekliсь обидва.

Б я н к а.

Шуткуєте. Обидва ви зrekli ся?

Т р а н ї о.

Обидва.

Л ю ч е н ц і о.

Ну, од Ліція одбились.

Т р а н ї о.

Тепер він полюбив вдову багату,
І змовини й весілля будуть разом.

Б я н к а.

Нехай йому пошле Господь утіху!

Транїо.

І він її присмирить.

Бянка.

Так він каже?

Транїо.

Ну, він учив ся у присмирній школі.

Бянка.

В присмирній школі? Чи така-ж є школа?

Транїо.

О, є! Учителем там наш Петручіо.

Він учить, як жінок буйних смирати,

Перекірні їм язики гнуздати.

Ввіходить Бйонделльо бігом.

Бйонделльо.

Ой пане, пане! ждав я, сподївав ся,

Та вже й жданне згубив, аж ось побачив:

Спускаєть ся з гори поважний старець.

Сей діло зробить.

Транїо.

Хто-ж він єсть, Бйонделльо?

Бйонделльо.

Чи меркатант, чи може і педант він,

Не знаю що, а тільки вся одежа,

Хода, повага, все отецьке в нього.

Транїо.

Так на що-ж нам його хода й повага?

Бйонделльо.

На те, що може він всьому повірить,

Що я йому про нас торочить буду,

Та зробить ся Вінченцієм стареньким,

І дасть Баптистї Мінолі заруку,

Мов справді він купець багатий з Пізи.

Ідїте в відсіля; я сам зістанусь.

(Виходять Люченціо і Бянка.)

Ввіходить Педант.

Педант.

Добрийдень, пане!

Транїо.

Й вам добрийдень, пане!

Далеко Бог несе? чи не до нас ви?

Педант.

Сюди до вас, на тиждень, на два тижні,
А там і дальш, аж до самого Риму
Та до Тріполї, як Господь поможе.

Транїо.

А звідкіля ви?

Педант.

З Мантуї самої.

Транїо.

Із Мантуї? Храни вас милий Боже!
І в Падуу прийшли ви не боявшись?

Педант.

Боятись? А кого-ж менї боятись?

Транїо.

Хто прийде з Мантуї, всіх смерть стрічає.
Хиба не знаєте про се? не чули?
Венеція ваші кораблі забрала,
І дож посердившись із вашим дуком
Звелїв захоплювати всюди ваших.
Се дивна річ. Колиб прийшли ви ранше,
Ви чулиб, як універсал читали,

Педант.

Ой пане! се-ж нещастє! бо у мене
Є квіти тут від одного банкира
З Фльоренції, щоб гроші відси взяти.

Транїо.

Так от, добродїю, щоб вам в пригодї стати,
Зроблю таке і ось що вам пораджу:
Скажіте тільки, чи були ви в Пізі?

П е д а н т.

У Пізї часто я бував, мій пане.
Вона поважними мужами славна.

Т р а н ї о.

Чи знаєте Вінченція між ними?

П е д а н т.

Не знаю, а чував про нього часто:
Бо се купець несказано багатий.

Т р а н ї о.

Се мій отець, добродію, і дивно
Лицем і мовою на вас похожий.

Б ѐ н д е л л ь о.

Як яблуко на устрицю, не менше!

Т р а н ї о.

Щоб забезпечити вас од нещастя,
Я ради нього ось що вам придумав.
Се не посліднє щастє вам од Бога,
Що ви так на Вінченція похожі.
Возьміте весь кредит його на себе,
Та й оселяйте ся в господі в мене.
Глядіть же, добре грайте вашу ролю.
Вповаю, що мене ви зрозуміли.
Зістанетесь у Падуї безпечно,
Аж докіль скінчите свої всі справи.
Коли се ввічливість, прийміть її од мене.

П е д а н т.

О, я прийму, добродію, і вічно
Вважатиму вас за свого патрона!

Т р а н ї о.

Ходімо ж та зробімо добре діло.
А ідучи, я розкажу вам дещо.
Отця мого що-дня тут визирають,
Щоб заручивсь за вдовину частину:
Бо я тут висватав дочку в Баптисти.
Я вас наставляю, що і як робити.
Ходім, я зодягну вас так, як личить. (Виходять.)

Сцена третя.

Сьвітлиця в Петручієвім домі.

Ввійходять Катерина і Грумю.

Грумю.

Нї, нї, їй Богу! страшно, я не сьмію.

Катерина.

Що більш знущаєть ся, то більш кепкує.

На те женивсь, щоб з голоду я вмерла.

У двір отця мого старці приходять, —

Їм подають насущний Христа ради,

І всюди в нас убогого пригріють.

А я не знала з малку попрохати,

Не знала з роду, що то єсть благати.

Я голодую, я не сплю дві ночі, —

Мене і будять і годують криком.

А що мене найбільш тїснить і мучить,

Се все він коїть нїби для любови,

Що, ти-б казав, як буду їсти й спати,

Болїтиму або й умру від того.

Прошу тебе, добудь мені кусочок, —

Хоть чого небудь, щоб лиш можна з'їсти.

Грумю.

Чи будете телячі ніжки їсти?

Катерина.

Се дуже добре. Принеси, благаю.

Грумю.

Боюсь, що дуже горячить ся страва.

А хляки ситі, вварені гарненько?

Катерина.

О, я люблю їх, Грумю мій добрий!

Грумю.

Не знаю, страшно, може й се бунтує.

А любите з гірчицею волове?

Катерина.

Я дома їм смакуючи се мясо.

Приборкана Гоструха.

Груміо.

Та горячить гірчиця може трохи.

Катерина.

Так принеси волове без гірчиці.

Груміо.

Ні, не зроблю сього; гірчицю з мясом,
Або вам Груміо мяса не здобуде.

Катерина.

З гірчицею, чи без, яби що небудь.

Груміо.

Так щож? гірчиці хочете без мяса?

Катерина.

Іди ти к чорту, хитрий, злющий рабе,
Що назвою харчів глузуєш з мене! (Бє його.)
Прокляття вам, жартівникам ледачим,
Що вас моє нещастє звеселяє!
Геть! Я тобі кажу!

Ввіходить Петручіо з полумиском і Гортензіо.

Петручіо.

Що, Катю серденько? ти все сумуєш?

Гортензіо.

Як живете, сіньоро?

Катерина.

Не завидно.

Петручіо.

Не сердь ся, глянь на мене веселенько.
Ось, серденько, дивись, як я піклуюсь.
Сам ізготувив страву, сам приношу.

(Ставить полумисок на стіл.)

Я, Катю, заслужив од тебе дяки.
Як! ні словечка? Ти сього не любиш?
І всі мої труди пропали марно!
Гей! Заберіть сю страву!

Катерина.

Ні, прошу, зіставте.

Петручіо.

Ми дякуєм і за найменшу службу.
Як не подякуєш мені, не будеш їсти.

Катерина.

Спасибі вам, добродію.

Гортензіо.

Сіньор Петручіо, чи сеж годить ся?
Хоч я зроблю компанію вам, пані.

Петручіо (тихо до Гортензії).

Поїж усе, коли мене шануєш! (До неї).
Колиб тобі получшало від сього!
Їж, Катю, швидше! Ну, солодка любо,
Вернімо ся-ж до панотця у парі,
Звеселимо його господу чесну
Шовками та шляпками, та перснями,
Та оксамитами, та кружевами,
Блаватами, розкішними стрічками,
В альмазах личманами, намистами.
Вже пообідала? А ось кравчина
Готов тебе в блискучий шум прибрати.

Ввіходить кравець.

А покажи-ж нам свій товар, мосьпане!

Ввіходить гальянтерник.

А в вас, добродію, які нові новинки?

Гальянтерник.

Ось чіпчик, що веліли ваша милость.

Петручіо.

Се міряно, здаєть ся, на макітру?
Се з бархату ковгінка. Фі, як гидко!
З горіха шолупайка, чи п'явушник?
Чи заткало яке, чи покотило?
Та ще й мале. Подайте трохи більше!

Катерина.

Не треба більшого: як раз по моді.
Тепер такі токі всі дами носять.

Петручіо.

Будь чемна Катю, то й твій чіпчик буде,
А ні, то ні.

Гортензіо.

Не швидко ще дождеш ся.

Катерина.

А я-ж бо маю право говорити,
І буду. Я вже не дитина, знайте!
І луччі слухали, як я мовляла.
Не люблю вам, позатикайте вуха;
Нехай я виявлю мою досаду,
Або-ж умру з досади, з пересердя.
А поки жїва, хочу бути вільна,
Аж до схочу, до наситу словами.

Петручіо.

Се правда, Катю, ток поганий зовсім.
Се вергуни якісь з кружев та з оксамиту,
Я й рад, що він тобі не до вподоби.

Катерина.

Чи рад, чи ні, він по смаку мойому.
Хоч сей, хоч більш ніякого не хочу.

Петручіо.

Ти сукні хочеш? Добре! Ну бо, кравче,
Сюди її, показуй! Боже правий!
Се що за маскарада? Ну, і щож се?
Се в вас рукави? Се-ж гармати зовсім.
Скрізь вищипки, мов на шишках у пасці.
Тут виріз, тут розріз, тут проріз, надріз.
Таку посудину в цілюрника я бачив. —
А як ви зовете се чортовинне?

Гортензіо (стиха).

Не буде в неї сукні, анї тока.

Кравець.

Ви наказали гарно все зробити,
По моді, як тепер вельможні носять.

Петручіо.

Я наказав, та певно не для того,
Щоб ви псували по вельможній моді.
Отсе-ж тікай, добродію, до дому!
Хоть через голову стрибай, коти ся,
За се добро не вистрибаєш грошей.
Геть! Зопсував, кажу тобі, всю сукню.

Катерина.

Я кращої не бачила ніколи,
Як раз по моді, пишно, елегантно.
Мов куколку мене прибрать хотіли.

Петручіо.

Так, він хотів зробити з тебе куклу.

Кравець.

Се ваша милость, кажуть пані,
Мов куколку, хотіли їх прибрати.

Петручіо.

Чудовишне безстидство! Брешеш!
Ах, ти наперсток, ти гнилая нитка,
Ти голка, проторг, локоть, пів-аршина!
Ти вош, блоха, у запічку цвѣркунчик!
У себе дома від шматочка нитки
Таке терпіти! Геть звідсіль, позлітко,
Рахунку, крадений обрізку, латко!
А то я на тобі побю аршина,
Щоб знав, як язика тут розпускати.
Кажу тобі, що спакуєш ти сукню.

Кравець.

Ви дуже помиляєтесь, сіньоре:
Бо сукню ми зробили вам як раз так,
Як наказав нам Грумю, слуга ваш.

Грумю.

Ні, ні, я не давав йому наказу.

Кравець.

А як же ви казали, щоб ми шили?

Груміо.

Як шили? Голкою та ще нитками.

Кравець.

Та кроїти-ж веліли якось?

Груміо. О, ти багацько чого повикроював!

Кравець. Багацько.

Груміо. Не викроюй же мені такої пиви; ти бундюч ся проти иьчих, не бундюч ся-ж проти мене. Кажу тобі, я велів твому майстрові покроїти сукно, а краяти на шматочки не велів; ergo, ти брешеш.

Кравець. Дак отже на доказ є в мене нота.

Петручіо. Прочитай.

Груміо. Нота бреше на все горло, коли вона каже, що я так казав.

Кравець. Im primis повнокорсажа сукня.

Груміо. Пане, коли я казав повнокорсажа сукня, нехай мене зашиють у спідницю тієї сукні і вбють на смерть клубком крашених ниток. Я казав: сукня.

Петручіо. Дальше.

Кравець. „З малим круглим ковніром“.

Груміо. Признаю ковнір.

Кравець. „З широкими рукавами“.

Груміо. Признаю двоє рукавів.

Кравець. „Рукави штучно порозрізані“.

Петручіо. Отсе-ж то й ледарство.

Груміо. Бреше цидулка, добродію; бреше цидулка. Я велів, щоб рукави були розрізані та й знов позшивані; і я доведу тобі сього, хоч би в тебе був наперсток і на мизинці.

Кравець. Що я сказав, то правда. Колиб я запопав тебе в иншому місці, ти знав би се.

Грумю. Я готов. Бери свою цидулку, а мені давай аршина, і не щади мене.

Гортензіо. Помилуй Господи, Грумю: не на обидві сторони буде рівно.

Петручіо. Ну, добродію, коротке слово: сукня не для мене.

Грумю. Се правда: вона для панії.

Петручіо. Нехай твій хазяїн і робить із нею, що хоче!

Грумю. Ледащо, не сьмій, на твою жизнь! Щоб твому хазяїну та робити що хотя з сукнею моєї панії?

Петручіо. Що ти, мосьпане, хочеш сказати?

Грумю. О пане! більш нїж у вас було на думці. Щоб його хазяїн робив із сукнею моєї панії що хотя? О, фі, фі, фі!

Петручіо (стиха).

Заплатиш ти, Гортензіо, кравцеві. (До кравця.)
Возьми се геть і йди собі! Нї слова!

Гортензіо.

Я, кравче, заплачу тобі за сукню.
Не сердь ся за слова жорсткенькі трохи.
Од мене кланяй ся хазяїну твому.
(Виходять купець і галантерник.)

Петручіо.

Ну, Катю, їдьмо вже до тата в гостї
В смиренному, та чесному одїнні.
Смиренна одїж, та кишень горда:
Бо наше тіло багатїє духом.
Як сонце бє крізь дощовії хмари,
Так честь просьвічує крізь просту одїж.
Чи сойка нам дорожча в пишнім пір'ї,

Чи жайворонок сїрий та співучий?
Чи гадина любійша нам блискуча,
Чи темний лин, для ока непринадний?
О добра Катю! нї, ти сим незгїрша,
Що в прбстенькій собі одежі ходиш.
Коли в цїм сором, — я терпіти мушу.
Тим не жури ся, їдьмо веселитись,
Бенкетувати в панотця в господї. (До Ірумія.)
Іди, скликай людей, ми зараз їдем,
А конї наготуй в кінці аллеї.
Ми пішки парком дійдемо до коней. —
Ще не хапаймось: сїм годин; ще рано.
Постигнемо у Падуу к обїду.

К а т е р и н а.

Зосьмілюсь вам сказати, що двї годинї,
І ми постигнемо вже на вечерю.

П е т р у ч і о.

Нї, буде сїм, як дійдемо до коней.
Щоб нї сказав я, нї зробив, ти зараз
На перекір: не так, а ось як, ось як!
Панове, вже сьогодні не поїду,
А як поїду, буде та година,
Котру я вам скажу, що оттака-то.

Г о р т е н з і о.

Еге, сього і сонце мусить слухать! (Виходять.)

Сцена четверта.

Падуа. Перед Баптистиним домом.

Ввїходять Транїо та Педант, одягнений так, як Вінченціо.

Т р а н ї о.

Оце, добродїю, той дїм. Покликать?

П е д а н т.

А вжеж се він. Коли не помиляюсь,
Сїньор Баптиста мусить пригадати,

Як ми у Генуї назад літ двацять
Жили товаришами у Пегазі. ²⁶⁾

Транїо.

Се добре. Що-б там ні було, держіте
Себе поважно, як отцеві личить.

Ввіходить Бйонделльо.

Педант.

Я вам ручаюсь. Ось іде ваш чура.
Нам треба і його навчити.

Транїо.

Його не бійтесь. Гей, сюди, Бйонделльо!
Тепер держись, справляй ся так, як ніби
Се справді єсть Вінченціо старий.

Бйонделльо.

Не бійтесь.

Транїо.

А ти вже справивсь у Баптисти?

Бйонделльо.

Сказав йому, що ваш отець в Венеції,
І в Падуу його ждете що-хвилі.

Транїо.

Козак проворний. Наж тобі на кухлик!
Ось і Баптиста. Наготовте-ж міну!

Ввіходять Баптиста і Люченціо.

Сіньор Баптисто, от щаслива зустріч! —
Панотче, се той пан, що я назвав вам. —
Благаю, будьте-ж добрим батьком справді,
Оддайте Бянку за мое наслідде.

Педант.

Стій, сину! —

Добродію, за дозволом. Прибувши
У Падуу довги з людей справляти,
Довідався я від сина, що він любить
Дочку добродія. А я наслухавсь
Про вас хорошого по всіх усядах.
То вже, коли він закохав ся щиро,

І ваша дщерь його також кохає,
Нехай вони не нудять довго сьвітом.
Я дам йому своє благословення.
Коли-ж і ви не будете противні,
То зробимо умову між собою.
Бо, знавши вас, сіньор Баптісто, здавна,
Не буду з вами дуже торгуватись.

Баптіста.

Дозвольте вам, добродію сказати:
Ви просто все і коротко з'яснили.
Я вельми се люблю. Ваш син Люченцій,
Се правда, покохав мою панянку,
Та і вона його кохає, хоть обоє
Таять ся із своїм коханням вельми.
То щож? коли ви зробите, як батько,
І забезпечите моїй дитині
Її вдовизну, то й нехай синок ваш
Бере її з моїм благословенням.

Педант.

Спасибі вам, добродію. Скажіте-ж,
Де їх звінчаємо і де контрактом
Закрепимо з обох сторін сю згоду?

Баптіста.

В моїм дому, Люченцію, не можна:
Бо знаєш сам, і стіни мають вуха,
І слуги в мене як один пронози;
А Гремію старий собі чигає.
То щоб нам не дізнати перешкоди.

Траніо.

То зійдемося, добродію, у мене.
У мене й панотець гостей власне.
От потай миру все гарненько й зробим.
Пошліте-ж ви по сіньоріну зараз.
А паж мій ось нотария покличе.
Одна біда: що на короткім часі
Не вельми бучну ми вечерю сиравим.

Баптиста.

Се я люблю. Іди, будь ласко, Камбій,
Боржій до Бянки та звели негайно
Готовитись: бо панотець приїхав
Люченцій до Падуї, їй скажеш.
То може справимо й весілля зараз.

Люченціо.

Даруйте се, боги! благаю щиро.

Траніо.

Покинь же ти богів а йди негайно.
Сіньор Бапティスト, ось куди дорога.
Ходім, хоть не готовились на гостя!
У Пізі в нас бучнійше трохи буде.

Баптиста.

Іду слідом.

Виходять Траніо, Педант і Баптиста.

Бйонделльо. Камбіо!...

Люченціо. Що скажеш, Бйонделльо?

Бйонделльо. Бачили, як мій пан моргнув на вас та засьміявсь?

Люченціо. Чого-ж се, Бйонделльо?

Бйонделльо. Далєбі, нічого. Він покинув мене позаду, щоб вияснити вам значінне чи мораль його кивів та мигів.

Люченціо. А нуж, моралїзуй!

Бйонделльо. Ось що. Баптиста зовсім певен, розмовляючи з підставним батьком підставного сина.

Люченціо. А далій?

Бйонделльо. Дочку його приведете на вечерю ви.

Люченціо. А потім?

Бйонделльо. Старий піп у сьвятого Луки церкві готов до послуги вам кожної години.

Люченціо. А кінець усього цього?

Бйонделльо. Сього вам не скажу. Поки вони заходять ся коло фальшивого контракту, ви беріть її cum privilegio ad imprimendum solum,²⁷⁾ та до церкви. Щоб у вас були піп, дяк та кілька чесних свідків.

Як сю оказію ми з вами та минем, Прощайтесь з Бявкою на віки вічні з днем.

Люченціо. Ось слухай, Бйонделльо...

Бйонделльо. Не можна мені гаятись. Я знав одно дівча, що повінчалось о півдні, вийшовши за город по петрушку, приправити начинку до крілика. Так можна й вам, добродію; то й adieu, добродію. Мій пан послав мене до святаго Луки, наказати попові, щоб був готов, як ви прийдете з вашим аппендіксом. (Виходить)

Люченціо.

Аби вона, а я то й можу й хочу.

Як любо їй, чого мені сумнитись?

Щоб нї було, я навпростець до неї.

Отто біда, як Камбіо — без неї! (Виходить.)

Сцена пята.

Битий шлях.

Ввходять Петручіо, Катерина і Гортензіо.

Петручіо.

Ну, живо! Вже до батька недалечко.

Як місяць хороше на небі світить!

Катерина.

Се-ж сонце сяє, а не місяць світить.

Тепер на небі місяця не видно.

Петручіо.

А я кажу, що місяць ясно світить.

К а т е р и н а.

А я, так знаю, що се сонце сяє.

П е т р у ч і о.

Ну, так клянусь тобі отецьким сином,
Самим собою я тобі клянусь,
Се буде місяць, чи зоря на небі,
А без того шкода нам пугь верстати. —
Вертаймось, не поїдемо вже в гості. —
Все перекир та перекир у тебе.
Я тільки й чую перекирне слово.

Г о р т е н з і о.

Скажіте, що він каже, бо я знаю:
До віку нам у панотця не бути.

К а т е р и н а.

Ну, їдьмо вже, далеко так забившись.
Нехай се місяць буде, чи зоря, чи сонце,
Або як схочете його назвати.
Коли се в вас недогарок не небі,
Клянусь, по вашому про мене буде.

П е т р у ч і о.

Кажу, що місяць.

К а т е р и н а,

Так, се справді місяць.

П е т р у ч і о.

Ви брешете: се благодатне сонце.

К а т е р и н а.

І справді-ж бо се благодатне сонце.
Коли-ж ви скажете, що нї, то місяць.
І місяць змінить ся по вашій волі.
Як скажете, так мушу й я казати;
Як назвете, і я так буду звати.

Г о р т е н з і о.

Рушай, Петручіо: ти виграв справу.

П е т р у ч і о.

Рушаймо. Так летить з гармати куля,

Перепину вона собі не знає.
Ге, стіймо! Глянь, яка се компанія?

Ввіходить Вінченціо в подорожній одежі.

Добрийдень, люба панї! А куди се
Верстаєте дорогу? Серце Катю,
Скажи менї, та щирю правду-матку:
Чи бачила ти сьвіжшу молодвицю?
Яка війна червоного із білим
У неї на лиці! І хто побачить,
Щоб на небі так любо зорі сяли,
Як на небесному лиці сї очі? —
Кохана павно, ще скажу: добрийдень!
Ти, Катю, привітай її уроду.

Гортензіо.

Зіб'є він хоть кого із пантелику,
Зробивши жєнщину із чоловіка.

Катерина.

Дівчино пупянку, хороша, сьвіжа!
Куди йдете і де домівка ваша?
Щаслива мати панночки такої!
Щасливий той, кому вішунки зорі
Дадуть тебе товаришем постелі!

Петручіо.

Як, Катю! що ти? чи ти божевільна?
Та се-ж старий, підтоптаний дїдусик,
А ти його за дівчину вважаєш!

Катерина.

Звиняйте, батечку, я помилилась.
Менї так очі сонце засліпило,
Що все менї здаєть ся мов зелене.
Тепер я бачу, ви поважний батько.
Ви не здивуйте за помилку химерну.

Петручіо.

Так, так дідусю. А куди йдете ви?
Коли одна дорога буде з нами,
Ми будем раді путь верстати з вами.

Вінченціо.

Добродію, і ви весела панно,
Що так мене витали спершу чудно!
Мов ім'я Вінченціо із Пізи,
А йду до Падуї одвідать сина,
Синка мого, що вже давно не бачив.

Петручіо.

Як на ім'я?

Вінченціо.

Люченціо, мій пане.

Петручіо.

Щаслива зустріч, надто ще для сина.
Тепер я й по закону і по літам
Назvu тебе моїм отцем шановним.
Сестра цїєї жіночки моєї
Сьогодні йде за вашого Люченція.
Ви не дивуйте ся і не сумуйте:
Хорошого ся чесна панна роду,
Та ще впосажена й багатим віном.
До того має розум вельми добрий
І хоть кому жоною быть годить ся.
Дай нам себе, Вінченціо, обняти.
Та вкупі до Люченція й ходімо.
Побачивши тебе, зрадів дуже.

Вінченціо.

І це все правда? Може задля жарту
Таке провадите, зустрівши гостя
Далекого, що зовсім вас не знає.

Гортензіо.

Се істина, панотче; не сумнітесьь.

Петручію.

Ходімо вкупі; сам побачиш правду.
Се ти не віриш нам за жарт наш перший.
(Виходять Петручію, Катерина і Вінченцію.)

Гортензію.

Отсе-ж і я, Петручію, надумавсь :
Нехай моя вдова не вередує,
Гортензію її перемудрує. (Виходить.)

АКТ ПЯТИЙ.

Сцена перва.

Падуа. Перед Люченцієвою-господою.

Ввійходять з одного боку Бйонделльо, Люченціо та Бвнка,
а з другого походжає Греміо.

Бйонделльо. Тихенько та скоренько,
добродію, бо він уже жде.

Люченціо. Лечу, Бйонделльо. Та може тебе
треба буде дома, то покинь нас.

Бйонделльо. Ні, далєбі. Я хочу бачи-
ти над вами церкву, а потім вернусь до мого
пана як мога швидче.

(Виходять Люченціо, Бйонделльо та Бянка.)

Греміо. Дивно, що Камбіо й досї не
йде.

Ввійходять Петручіо, Катерина, Вінченціо та прибічники.

Петручіо.

Оттут, добродію, Люченціо осїв ся,
У цїм дому, а мій отець у ринку.
Я йду туди, а вас zostавлю тут.

Вінченціо.

Я перше мушу вас пошанувати.

Приборкана Гоструха.

Тут можу я мов дома шафувати,
І певно знайдемо всього доволі. (Стукає.)

Гремію.

Там порають ся; стукайте іще раз.

Показуєть ся Педант у горі в вікні.

Педант. Хто се так грюкає, мов хоче висадити двері?

Вінченціо. Добродію, чи дома Люченціо?

Педант. Дома, та йому тепер ніколи.

Вінченціо. Ну, а як би хто приніс йому сотнягу або дві на його господарство?

Педант. Сховайте свою сотнягу собі. Не журитиметь ся він грішми, докіль мого живота.

Петручіо. Бачте? Я вам казав, що вашого сина носять на руках у Падуї. — Чи чуєте, добродію, покиньте порожні перемовки та скажіте, спасибі вам, сіньору Люченціо, що його отець прибув із Пізи і жде осьде під дверима, щоб із ним побачитись.

Педант. Брешеш. Його отець прибув із Пізи і дивить ся осьде в вікно.

Вінченціо. Ти його отець?

Педант. Еге, добродію. Так говорить його мати, коли їй няти віри.

Петручіо. (До Вінченція.) Еге-ге, мій пане! Та се-ж плутня, приймати на себе чуже імя!

Педант. Беріте ледаря. Я знаю, він на-коїв дечого в місті під моєю маскою.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Бйонделльо. Я бачив їх у церкві в парі. Нехай їм дме попутний вітер! Е, хто-ж се тутеньки? Се мій старий пан Вінченціо! Тепер ми пропали, обернулись в нівець.

Вінченціо (побачивши Бйонделля). А йди сюди, шибеннику!

Бйонделльо. Ще може подумаю, добродію.

Вінченціо. Йди сюди, волоцюго! Чи ти мене забув?

Бйонделльо. Забути вас? Ні, добродію. Не можна мені забути вас, бо я з роду вас не бачив.

Вінченціо. Ах, ти ледаче ледащо! ти з роду не бачив отця твого пана, Вінченція?

Бйонделльо. Як! мого любого, високоповажаного пана? А вже-ж добродію! Гляньте, ось він визирав в вікно.

Вінченціо. А, справді? (Бє Бйонделля.)

Бйонделльо. Рятуйте! рятуйте! а рятуйте! Сей скажений хоче вбити мене. (Вибігає.)

Педант. Рятуй, синку! рятуйте, сіньоре Баптисто! (Відходить од вікна.)

Петручіо. Станьмо, Катю, оддалік та подивімось, який буде кінець сїєї справи.

(Відходять на бік.)

Вертаєть ся Педант у низу; Баптиста, Транїо та слуги.

Транїо. Добродію, хто ви, що сьмієте бити мого слугу?

Вінченціо. Хто я такий, добродію? Ні, скажи ти, добродію! — О безсмертні боги! підмальоване ледащо! Шовковий жупанок! оксамітні штанці, червона кирейка та шпиляста шапочка!...О моя погібеле! моя погібеле! Тим часом, як я там господарював дома, мій син із слугою проциндрили все в університетї.

Транїо. Що? що таке?

Баптиста. Що се за сновидник такий?

Транїо. Добродію, ви здаєть ся тверезий, статочний дворянин по одежі, а ваші слова показують якогось божевільника. Що вам, добродію, до того, що я ношу перстенї та зо-

лото? Дякуючи мійому доброму панотцеві, маю стільки достатку.

Вінченціо. Твойму панотцеві! О ледарю! твій батько парусник у Бергамо.

Баптіста. Помиляєтесь, добродію; помиляєтесь, добродію. Скажіте, будь ласко, як по вашому його ім'я?

Вінченціо. Його ім'я? хиба я не знаю, як йому на ім'я? Я вигодував його з трьох літ. Ім'я його Транїо.

Педант. Геть, геть, дурний осле! Ім'я його Люченціо. і він єдиний син мій і наслідник моїх земель, моїх, сіньора Вінченція.

Вінченціо. Люченціо! О, він убив свого пана! — Беріте його, я вам велю іменем дука. — О, мій сину, мій сину! — Скажи мені ледарю, де мій син Люченціо?

Транїо. Позвати отамана! (Ввіходить один з отаманом.) Одведи сього божевільного ледаря в холодну! — Панотче Баптісто, я вас прошу про те дбати, щоб його засадили.

Вінченціо. Мене вести в холодну?

Гремїо. Стій, отамане, не буде він у холодній. Остерігайтесь, сіньоре Баптісто, щоб не спіткнутись вам у сій справі. Я присягну, що се справдешній Вінченціо.

Педант. Присягни, коли сьмієш.

Гремїо. Ні, запрягти не сьмію.

Транїо. То лучче скажи, що я не Люченціо.

Гремїо. Ні, я знаю, що сіньор Люченціо.

Баптіста. Геть із старим дурнем! у холодну його!

Вінченціо. Оттак-то зневажають і кривдять странных! — О чудовишний ледарю!

Вертаєть ся Бйонделльо з Люченцієм та з Бянкою.

Бйонделльо. О, ми зруйновані! онде він! Зречітєсь його, відкараскайтєсь від нього, а то ми пропали.

Люченціо (на вколїшках).

Татусю, вибачте мені!

Вінченціо.

О, синку!

Ти жив іще? (Бйонделльо, Транїо і Педант навтеки.)

Бянка (навколїшках).

Простіть мені, татусю!

Баптиста.

А ти чим винна? Де Люченціо?

Люченціо.

Ось він, справдешній син справдешнього
Вінченція. У церкві він звінчав ся
З твоєю Бяною, павотче любий,
А підставний сліпив отецькі очі.

Гремїо.

Ну, так що штука! всіх нас ошукали!

Вінченціо.

Деж той проклятий Транїо, що зваживсь
Мене так зневажати в цїм безладді?

Баптиста.

Скажи мені, чи се-ж не Камбій наш?

Бянка.

Із Камбія Люченціо зробив ся.

Люченціо.

Любов зробила сї дива. Се Бянка
Примусила мене перемінити
Себе у Камбія, а Транїя
В Люченція. Сим робом пощастило
Мені влисти як раз у любу пристань.
В чім винен Транїо, то я все винен.
Простіть йому, татусю, задля мене.

Вінченціо. Ні, я розплющу носа леда-
реві, що хотів посадити мене в холодну.

Баптиста. (До Люченція). Та чи чуєте
бо, добродію? Ви повинчались із моєю дочкою
без мого благословення?

Вінченціо.

Не бійтеся, Баптисто, вконтентуєм.

Та перше я помщуся над ледачим. (Виходить.)

Баптиста.

А я розплутаю сю плутню дома. (Виходить.)

Люченціо.

Чого ти зблідла, Бянка? Він подасться.

(Виходять Люченціо та Бянка.)

Греміо.

Мій книш не спіксь, та й я пійду до хати
З весільними гістьми бенкетувати. (Виходить.)

Петручіо та Катерина приступають.

Катерина.

Ходім подивимось кінця сьому ярлису.

Петручіо.

Як поцілуєш, Катю, так ходімо.

Катерина.

Як! серед улиці поцілувати?

Петручіо.

Хиба стидкий-бридкий тобі я, Катю?

Катерина.

Ні, Боже борони! Та цілуватись!

Петручіо.

Ну, так назад до дому. — Гей, вертаймось!

Катерина.

Ні, поцілую. Серденько, зостаньмось!

Петручіо.

Хиба-ж не добре? Ну, кохана Катю,
Хоч пізно, та все лучче, ніж ніколи.
А надто пізно й не булоб ніколи.

Сцена друга.

Сьвітлиця в Люченцівній господі.

Наготовлено бенкет. Ввиходять Баптиста, Вінченціо, Іреміо, Педант, Люченціо, Бянка, Петручіо, Катерина, Гортензіо та вдова. Траніо, Бйонделльо, Іруміо і інші прислугують.

Люченціо.

От ми собі настроїлись помалу.
Пора після завзяття і тривоги
Безпечностю та миром веселитись. —
Витай мого отця, кохана Бянко,
А я твого витатиму всім серцем. —
Петручіо, мій брате, сестро Катю,
І ти Гортензіо. з твоїм подружем,
Повеселімо ся у купі в мене.
Мій бенкет завершить трапезу сугу,
Що ми вготовили. Ну, посідаймо-ж
І трапезуючи наговорімося.
У смак годуймо ся і розмовляймо.
(Сідають за стіл.)

Петручіо.

Нї, тільки їсти, їсти та сидіти!

Баптиста.

Се, синку, з Падуї всі солодощі.

Петручіо.

Гіркого в Падуї нема нічого.

Гортензіо.

Колиб обом нам слово се справдилось!

Петручіо.

Як удови Гортензіо боїть ся!

Удова.

Нї, удова нікого не боїть ся.

Петручіо.

Добродійко, не так ви зрозуміли:
Гортензіо, кажу я, вас боїть ся.

У д о в а.

Хто боязкий, тому ввесь мир, здаєть ся,
Іде кругом, вертить ся, туманїб.

П е т р у ч і о,

От кругла одповідь!

К а т е р и н а.

Не розумію.

У д о в а.

Я зачала від нього.

П е т р у ч і о.

Від мене? Ну, Гортензіо, що скажеш?

Г о р т е н з і о.

Скажу, що зачала відказ незгірше.

П е т р у ч і о.

За се ви, панї, мужа поцілуйте.

К а т е р и н а.

„Хто боязкий, тому ввесь мир вертить ся“...
Проти чого се, панї, ви сказали?

У д о в а.

Ваш муж, наляканий змаганням вашим,
Домашнім лихом міряє сусїда.
Отсе вам розгадка.

К а т е р и н а.

Яка розумна!

У д о в а.

Бо розумом про вас я міркувала.

К а т е р и н а.

А лучче б вам про себе міркувати.

П е т р у ч і о.

Не піддавай ся, Катю!

Г о р т е н з і о.

Не піддавай ся, вдóво!

П е т р у ч і о.

Сто марок в заклад, Катя не піддасть ся!

Г о р т е н з і о.

Нї, се менї не треба піддаватись.

Петручіо.

По рабськи сказано. Бувай здоровий, хлоню!
(Іде до Гортензія).

Баттиста.

Що, Греміо? як розумом воюють!

Греміо.

Воюють розумом? Лобами бють ся.

Бянка.

Хто розумом воює, той сказав би,
Що беть ся лобом тільки скот рогатий.

Вінченціо.

А, молода княгине! ви прошнулись!

Бянка.

Та не сполохалась, то й буду спати.

Петручіо.

Ой ні! не будете. Розпочали ви,
То постріляємо іще ваз трошки.

Бянка.

Хиба я пташка вам? То шуги в луги!
Тогдї ганяйте ся за мною з вашим луком. —
Бувайте всі здорові! (Виходять Бянка, Катерина і вдова.)

Петручіо.

Ні, не зійшов. — Ну, Транїо сіньоре,
Ціляли й ви, та ба, шкода заходу.
Віват же вам, хто мимо ціли стрілив!

Транїо.

Добродію, мене Люченцій, пан мій,
Спускав так як хорта на панські влови.

Петручіо.

Розумне слово, тільки пахне хортом.

Транїо.

Добродію, ви ловите для себе,
Та ваша дич не дасть вам відпочити.

Петручіо.

Спасибі, добрий Транїо, за стрілку.

Гортензіо.

Признай ся, добре Траніо поцілив?

Петручіо.

Я признаюсь, дряпнув мене він трошки.

Та, як стріла відскочила від мене,

То йду в заклад, що вас обох прошила.

Баптиста.

Ну, сину мій Петручіо, по правді,

Твоя з усіх найкаверзнійша в сьвітї.

Петручіо.

Нї, нї! І щоб запевнити вас, тату, —

Покличмо всі своїх жінок з постелї.

Чия скорійше прийде на жаданне,

Той виграє заклад, який положим.

Гортензіо.

Готов. Який заклад?

Люченціо.

Ну, крон з двацяток.

Петручіо.

З двацяток крон?

Се на хорта, на сокола у мене.

На жінку я кладу двацятку двацять.

Люченціо.

Ну, сотня крон.

Гортензіо.

Готов.

Петручіо.

Заклад положен.

Гортензіо.

Хто пічне?

Люченціо.

Я почну.

Гортензіо.

Хто первий з нас покличе?

Люченціо.

Бйонделльо, попроси до мене панї.

Бйонделльо.

Іду. (Виходить).

Баптіста.

Я, синку, в половинї. Бянка прийде.

Люченціо.

Нї, я за себе сам платити мушу. —

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, говори!

Бйонделльо.

Сіньоре, панї кажуть,

Що вїколи; вони прийти не можуть.

Петручіо.

Гм! „вїколи! „прийти не можуть!“

Се одповідь?

Гремїо.

Та ще й ласкава вельми.

Колиб до вас не прислано що инше!

Петручіо.

Я сподїваюсь луччої.

Гортензіо.

Бйонделльо, попроси-ж тепер від мене

Мою жону прийти сюди. (Виходить Бйонделльо).

Петручіо.

Іще й просити!

Нї, мусить, наказ!

Гортензіо.

Я боюсь, мій пане,

Що ви не впросите своєї панї.

Вертаєть ся Бйонделльо.

Ну, де-ж моя жона?

Бйонделльо.

Сказали, се який-ся жарт між вами.

Не придуть; вас самих просили.

Петручіо.

Все гірш та гірш. „Не придуть!“ О стидота!

Як ви й виносите таку наругу? —

Гей, Глуміо! іди боржій до панї,
Скажи, що я велю прйти до мене.

Гортензіо.

Я знаю одповідь.

Петручіо.

Яка-ж?

Гортензіо.

Не схоче.

Петручіо.

Для мене гірш було би се, та й годї.

Виходить Катерина.

Баптиста.

Клянусь мадонною, се Катерина!

Катерина.

Що вгодно, пане, вам, що ви прислали?

Петручіо.

Де Бянка? де Гортензієва панї?

Катерина.

Сидять та розмовляють край камина.

Петручіо

Іди поклич сюди. Коли не схочуть,

То прижени обох до чоловіків.

Іди, кажу, і приведи обох їх.

(Виходить Катерина).

Люченціо.

Хто хоче бачить чудо, от вам чудо!

Гортензіо.

І справді чудо. Що-ж воно віщує?

Петручіо.

Віщує мир, любов, життя лагідне,

Шанобу права, справедливу зверхність, —

Сказати коротко, домашнє щастє.

Баптиста.

О, будь, Петручіо, щаслив до віку!

Ти виграв заклад, а я прибавляю

До вийгришу тобі ще двацять тисяч,

Нове придане сій новій дитині.
Нова вона, мов не була й на світі.

Петручіо.

Я хочу виграти заклад ще лучче:
Явити в ній ще більшу слухняність,
Ново набуту добрість і слухняність.

Вертаєть ся Катерина в Бянку та удовою.
Дивітесь, ось вона жінок строптивих ваших
Веде, мов полонян жіночої намови. —

Сей ток не до лиця тобі, кохана Катю.
Здійми се заткало та кинь собі під ноги.
(Катерина здійсмає тока і кидає до долу).

Удова.

О Боже! дай мені не знати горя в світі,
Докіль не доживу я до такого рабства.

Бянка.

Фі! як здаєть ся вам така дурна покора?

Люченціо.

Колиб і в вас була така дурна покора!
Бо розум ваш, моя кохана, любя Бянку,
Сто крон коштує нам уже після вечері.

Бянка.

А се розумна річ, за мене в заклад битись?

Петручіо.

Тепер прошу тебе, моя кохана Катю,
Навчи мені обох жінок сих неслухняних,
Як треба слухати і поважати мужа.

Удова.

Ну, ну, не сьмійте ся! Не треба нам казання.

Петручіо.

Ні, Катю, говори і зачинай від неї.

Удова.

Ні, тут уже вам зась!

Петручіо.

І зачинай від неї.

К а т е р и н а.

Фі, фі! не суп ся так, не морщи грізно лоба!
Не зиркай навкруги сердитими очима
І не гніви свого правителя і пана.
Ти беш свою красу, мов той мороз первоцвіт,
Ти добру славу рвеш, як вихор пупяночки.
Сама себе стидиш, сама бридкою робиш.
Сердита жінщина — мов річка каламутна.
Нема в ній краси, нема очам утіхи;
І поки сердить ся, хоч і хотів би пити,
Ні, не нахилиш ся, не зачерпнеш і краплі.
Твій муж тобі і пан, і жизнь, і охорона,
Він голова і цар, що знай про тебе дбає.
Не жалує себе ні в холод, ані в спеку,
Ні море, ні війна його не залякає,
Аби сиділа ти в домі з упокоєм,
У теплому кутку, у затишку безпечнім.
За всі-ж тяжкі труди одна йому доплата:
Любов, ласкавий згляд, покора без лукавства.
Великий вельми довг, маленька вельми плата.
Коли корити ся підданий мусить князю,
То мусить і жона своїму коритись мужу.
Перекірна, лиха, насуплена, сердита
І чесному його велінню непослушна,
Вона вже не жона, а зрадниця єхидна
Проти дбайливого, розумного владки.
І стид і сором нам за тих жінок сновидних,
Що там ведуть війну, де їм бламати миру,
І хочуть правити, поведівати мужем,
Коли їм личило-б коритись та любити.
Про що слабеньке в нас, ніжне, мякеньке тіло,
Нездібне тягарів великих підіймати?
Чи не про те, щоб ми були ніжні у серці,
Щоб серцем ми були ласкаві да тихенькі?
Ах, ви, сердиті червячки побідні!
Була і я колись, як ви, завзята,

Бундючна та лиха. Ба тільки вміла краще
Чіпляти зуб за зуб, стріляти в око оком.
Тепер побачила, що в нас списи з соломи,
Що сила в нас слабка, а слабости без міря,
Що в гору беручись ми падаєм до долу,
Що в нас нема снаги доказувати справи. —
Отсе-ж я раджу вам так мужу догоджати.
Щоб рученьки йому під ноги підкладати.
На доказ же мого невитворного слова,
Аби схотів мій пан, рука моя готова.

Петручію.

От дівчина, дак так! Іди-ж та поцілуймось.

Люченцію.

Ти щастє заслужив, тепер ним утішай ся.

Вінченцію.

А ти, невстрійлива молодіж, поучай ся.

Люченцію.

Невстрійливі жінки сього не хочуть знати.

Петручію.

Байдуже нам про те. Ходімо, Катю, спати.

Ціляло трое нас, не вцілило аж двоє.

А виграв я один, програли ви обоє.

(Виходять Петручію та Катерина).

Гортензію.

Так, правда! присмирив єси гоструху кляту.

Люченцію.

Се диво дивнее, що вкоськав так завзяту!

(Виходять).

ПОЯСНЕННЯ.

1) Ницак переплутав очевидно Віліяма Завоювателя з Ричардом Львиним-серцем.

2) Sessa — окрик, що означає швидкий біг. Се один із многих востанків французької мови в англійській і походить від французького *c'est ça* — ось воно що! *Paucas palabris* — попсована іспанська фраза *pocas palabras* — мало слів, коротко мовлячи.

3) Натяк не дуже популярну в Шекспірових часах драму Кіда „*Spanish tragedy*“. Герой тої драми Джеронімо стративши сина, вбитого могутніми ворогами, збожеволів на думці про пімсту і з словами цитованими тут проходить поуз тих вогорів на сцені.

4) Якась звісна в Шекспірових часах драма, тепер затрачена.

5) Бортонгіс (*Burton-heath*) — хутір побіля місточка Стратфорда над Авоном, де родив ся Шекспір. Вінкот (*Winkot*), — село недалеко тогож міста.

6) Всі згадані тут закохані пари мітольогічних грецьких постатей звісні були Шекспірови з Овідієвих *Метаморфоз*. Цітерея — назва Венери. Любов Венери до Адоніса оспівав сам Шекс-

пір у своїй поемі „Venus and Adonis“, що була першою пробою його поетичної творчости. Іо — коханка Зевеса, була заздрісною Герою перемінена на корову і потім гонена невідступним овадом через поля, ріки і море аж до Єгипту, де її зроблено богинею. Дафне тікаючи від закоханого в ній Аполлона була перемінена в лаврове дерево — тема часто оброблювана в драматичній формі в часі гуманізму.

⁷⁾ Ганна, сестра Дідони, одної з героїн Вергілієвої Енеїди; їй звирюєть ся Дідона зі своєї любови до Енея і зі своїх терпівь, пор. Aeneis IV.

⁸⁾ „Викупи ся з неволі як мога дешевше“, цитат із комедії Теренція „Евнух“ (1, 30), але тут поданий у формі троха відмінній від оригіналу, а власне в такій, яку знайшов Шекспір в уживаній тоді в Англії граматиці латинської мови, уложеній звисним письменником Ляйлі (Lilly).

⁹⁾ Дочка критського короля Агенора Європа була така красуня, що в ній закохав ся сам Зевес і перекинувшись биком переніс її на своєму хребті з Крети на грецький беріг. Се оповіданє звисне було Шекспірови також із Овідієвих Метаморфоз.

¹⁰⁾ „З цілого серця — витайте!“

¹¹⁾ „Витайте в нашім домі, високоповажаний мій пане Петручіо“. Чи сї італіянські фрази свідчать про те, що Шекспір знав італіянську мову, сего не можна твердити на певно. Він міг переймити їх від якого будь англійського панича з тих, що вже й тоді рікрічно їздили до Італії.

¹²⁾ Фльоренс (Florentius), сестрінець цісаря Клявдіяна, оженив ся з поганою бабою за те, що відгадала загадку і тим уратувала йому житє. Про се оповідаєть ся в поемі старого англійського поета

Гауера „Confessio amantis“. Джон Гауер (Gower), сучасний найбільшого англійського поета перед-Шекспірівської доби Чосера (Chaucer), ум. 1408 р. Він писав переважно по французьки, а тільки одну поему, власне „Confessio amantis“, по англійськи. Це величезний твір (більш 30.000 віршів) зложений з прольога і вісьмох книг. Титул вияснюється тим, що коханець, сам поет, сповідається генієви зі своїх любовних досвідів. Кождий епізод у оповіданю коханця коментує геній і пояснює подаючи декілька подібних пригод і любовних історій. (Див. Richard Wülcker, Geschichte der englischen Litteratur von den ältesten Zeiten bis zur Gegenwart. Leipzig und Wien 1896, стор. 132—133).

¹³⁾ У оригіналі тут кажесть ся инакше. Гортензиєва репліка кінчить ся словами: „Прекрасній Бянці, моїй коханці“.

* Гремію. Моїй коханці, се я докажу ділами.
Грумю (на бік). Се він докаже мошонкою.

¹⁴⁾ Дочкою Лєди була Гелєна, до котрої лицяло ся тисяча князїв, пор. Вергілієва Енеїда кн. I, 652.

¹⁵⁾ Алкід — Геркулєс, котрого дванацять важких праць війшли в поговірку.

¹⁶⁾ „Дословно: Тоді утратите свій герб (arms); не будши шляхтичем будете без рук“ (або без герба — arms). Як бачимо, знов та сама гра слів (arm — герб і рука), яку ми здибали в Гамлеті, (див. акт V, сц. 1 і нота 47 на стор. 170).

¹⁷⁾ Грізельда, в пізнійших оповіданнях Геновефа — взір жінки, що оклеветана перед мужем витерпіла багато горя, та не подала ся на ніяку спокусу. Шекспір знав се оповіданє мабуть із Чосєрових „Кентерберийських казок“ (Canterbury Ta-

les), найкращої поеми сего автора. Люкреція Римлянка, зганьблена Турквінієм, була мимовільною причиною упадку королівської династії в Римі і заведення республіки. Зганьблене Люкреції обробив Шекспір у своїй поемі „The rape of Lucrece“, виданій у-перве 1594 р.

¹⁸⁾ Ріяльто — площа в Венеції, де відбувають ся торги.

¹⁹⁾ Аргоза, по англійськи argosy — великий купецький або воєнний корабель.

²⁰⁾ „Туди йшов Сімоїс, тут сігейська земля, тут стояв високий палац старого Пріяма“, вірш винятий із Овідієвих „Epistolae Horoidum“ I, 33. Сімоїс — потік, що пропливав через Трою. Сігейська — троянська земля.

²¹⁾ Пантальон — постійна фігура ошуканого батька в старій італійській комедії.

²²⁾ Аякс, один із героїв Гомерової Іліади, був унуком Еака, див. Овідієві „Метаморфози“ XIII, 152 і д.

²³⁾ Італіянська ґама, котрої творцем вважається ся Гвідо в Ареццо (1230 — 1294); назви поодиноких тонів узяті із початкових складів латинського гимну до свв. Івана, а власне з першої його строфи, що виглядає ось як :

*Ut queant laxis
Resonare fibris
Mira gestorum
Famuli tuorum,
Solve polluti
Labbii reatum,
Sancte Johannes.*

(Святий Іване, розвяжи голос брудних уст,
щоб ученики могли ослабити м'яцями гомоніти

чуда твоїх діл). Як бачимо, у Шекспіра ся скаля перемішана з давнійшою, т. зв. григоріянською, де тони називано (і писано) буквами: А, В, С, D' Е, F і далі а, b, c, d, e, f.

²⁴⁾ Книжечка про сорок любовних химер — мабуть якась збірка віршів, тепер затрачена.

²⁵⁾ У Шекспіра Петручіо співає тут початок популярної людвої балади; „Ой був то братчик із ордена сїрих братів, він ішов собі сьміло своєю дорогою“. Зміст сеї балади такий, що коханець по довгій розлуці прибуває до своєї любки перебраний за монаха, впрошує ся до неї на ніч, випробує її вірність і потім даєть ся їй пізнати. Текст сеї балади віднайдено, він надрукований у збірці Чайльда (Child, English and Scottish Popular Ballads, Т. III, 426).

²⁶⁾ Мабуть якась звісна тоді гостинниця в Генуї.

²⁷⁾ Книгарська формула: „З привілеєм для виключного друку“.